

TÜRK İŞ



TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU YAYIN ORGANI
ISSN 1300-6843

KASIM 1996 • SAYI : 318



ATAYI ÖZLEMLE ANIYORUZ

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU
Aylık Yayın Organı

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU

Bayram MERAL

Genel Başkan

Şemsi DENİZER

Genel Sekreter

Enver TOÇOĞLU

Genel Mali Sekreter

Salih KILIÇ

Genel Eğitim Sekreteri

Sabri ÖZDEŞ

Genel Teşkilatlandırma Sekreteri

SAHİBİ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU
TÜRK-İŞ ADINA
Genel Başkan
BAYRAM MERAL

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
ENİS BAĞDADIOĞLU

YAYINI HAZIRLAYANLAR
HASAN TAHSİN BENLİ
ÖZCAN KARABULUT

FOTOĞRAFLAR
NECDET UZMAN

YÖNETİM YERİ

TÜRK-İŞ Genel Merkezi
Bayındır Sk. No: 10
Yenişehir / ANKARA
Tel : 433 31 25 (4 Hat) (Santral)
Fax : 433 68 09 - 433 85 80
Basın Bürosu : 433 38 24

Dergimizde yayınlanan yazılar yazarların
düşüncesini yansıtır.

ABONE

Yurtiçi 6 aylık 40.000.- TL., Yıllık 80.000.- TL.
Yurtdışı 6 aylık 60.000.- TL., Yıllık 120.000.- TL.

**DERGİMİZ BASIN AHLAK
YASALARINA UYAR**

Dizgi - Baskı :
DEMİRCİOĞLU MATBAACILIK
434 14 71 • ANKARA

BASKI TARİHİ : 16.12.1996

AYIN İÇİNDEN



Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Işıl Saygın 6 Kasım 1996 günü TÜRK-İŞ'i ziyaret etti. Saygın 5 Aralıkta Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesi nedeniyle düzenleyecekleri toplantıya işçi kadınlarında katılımını istediklerini belirtti.



Hollanda mesleki eğitim örgütleri temsilcileri 6 Kasım 1996 günü TÜRK-İŞ'i ziyaret ederek Türkiye'de mesleki eğitim üzerinde bilgi alış verişinde bulundular.



Bulgaristan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Podkrepa) Genel Başkanı Konstantin Trechev 25 Kasım 1996 günü TÜRK-İŞ'i ziyaret ederek Genel Başkan Bayram Meral ile görüştü.

BAŞKANDAN

BAYRAM MERAL
TÜRK-İŞ
GENEL BAŞKANI



TÜRK-İŞ ÜLKEMİZİ, HALKIMIZI VE DEVLETİMİZİ SAVUNMAKTADIR

Türkiye, sahip olduğu büyük kalkınma potansiyeline rağmen, sistemli bir biçimde bir kaosa sürüklenmek istenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk ilkelerine bağlı, insan haklarına dayalı, demokratik ve laik bir sosyal hukuk devleti olma özelliğini yitirmemelidir. Cumhuriyetimizin bu temel niteliklerinden herhangi birisinin ortadan kalkması, ülkemiz, halkımız ve devletimiz açısından telafisi mümkün olmayan zararlar getirecektir.

Ülkemizde demokratik hak ve özgürlükler, 12 Eylül Anayasası ve diğer mevzuatı ile büyük bir darbe yemiştir. Siyasi partiler, TÜRK-İŞ'in tüm uyarılarına ve başvurularına rağmen, ülkemizin demokratikleştirilmesi konusunda gerekli duyarlılığı göstermemişler, verdikleri sözleri tutmamışlardır.

Ülkemizde sosyal devlet anlayışı ve uygulamaları, 24 Ocak istikrar programı sonrasında sistemli bir biçimde zayıflatılmak ve ortadan kaldırılmak istenmektedir. "Devleti küçültelim" anlayışının savunucuları, eğitim, sağlık, toplu konut, toplu taşımacılık gibi alanlardaki yatırımları kısarak, bu alanlarda kar amaçlı özel sektörü teşvik ederek, işçiyi koruyucu çalışma mevzuatını etkisiz kılarak, kaçak işçiliğin yaygınlaşmasına göz yumarak, sendikal hak ve özgürlüklere saygı göstermeyerek, telafisi çok zor zararlar vermektedir.

Ülkemizde hukuk devleti anlayışı büyük tehditlerle karşı karşıyadır. TÜRK-İŞ'in yıllardır savunduğu hukuk devleti anlayışı bir türlü tam anlamıyla hayata geçirilmemektedir. Özellikle Susurluk kazasıyla ortaya çıkan tablonun hukuk devleti anlayışıyla bağdaştırılması mümkün değildir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti güçlüdür. Devletimizin, iç ve dış güvenliğimizin sağlanmasında çetelere veya aşiretlere ihtiyacı yoktur. Çeteler ve aşiretler, ülkemize, halkımıza ve devleti-

mize, yarar değil, zarar getirmektedir.

TÜRK-İŞ bugün de bazı tarihi görevlerle karşı karşıyadır.

TÜRK-İŞ'in temel görevi üyelerinin hak ve çıkarlarını korumaktır. Ancak, üyelerimizin de bir parçasını oluşturduğu halkımızın, ülkemizin ve devletimizin çıkarları, daha da önde gelmektedir. Bugün ülkemiz, halkımız ve devletimiz, şahsi çıkarlar için çete oluşturup aşiret kullanmaya kalkanların sistemli bir saldırısıyla karşı karşıyadır. TÜRK-İŞ, her zaman olduğu gibi günümüzde de, ülkemizin, halkımızın ve devletimizin çıkarları için, Cumhuriyetimizin temel niteliklerini savunmayı sürdürecektir.

Zorunlu tasarruf, SSK, toplu iş sözleşmeleri ve iş güvencesi, gündemimizin önemli diğer sorunlarıdır. TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu 3 Aralık 1996 günü yaptığı toplantısında bu konuları değerlendirmiş, işçi sınıfımızın çıkarları doğrultusunda gerekli adımların atılmasına ilişkin kararlar almıştır. Bu sorunların üstesinden gelinmesi, TÜRK-İŞ'in birlik ve bütünlüğünün daha da geliştirmesini, TÜRK-İŞ'in halkımızın öncüsü ve umudu olması niteliğinin daha da güçlendirilmesini gerektirmektedir. TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, sorunlarımızın çözümünün iyice siyasi alana kaydığı günümüzde, TÜRK-İŞ'in siyasete doğrudan ağırlığını daha da fazla koyması gerektiği kanısındadır. Tabanımızdan gelen yaygın istek, TÜRK-İŞ'in önderliğinde, ortak çıkarlarımız ve taleplerimiz doğrultusunda bir siyasi partinin yaratılmasıdır. Tabanın bu yaygın talebi Teşkilatımızda tartışılmakta, değerlendirmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti güçlüdür. Bugün yaşanan sorunlar aşılabacaktır. İşçi sınıfı, doğasından ve üretkenliğinden gelen bir iyimserlikle, ülkemizin, halkımızın ve devletimizin geleceğini aydınlatacaktır. Bu umudumuz güçlenerek sürmektedir.

1997 YILI TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ

1997 yılında yenilenecek kamu kesimi toplu iş sözleşmeleri ile ilgili ortak hareket edilmesine yönelik ilk girişim olarak yetki tespit başvurularının Konfederasyonumuz tarafından topluca ilgili Bakanlığa yapılması konusunda TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulunda ilke kararına varıldı.

Bu karar çerçevesinde, kamu kesimi toplu iş sözleşmelerine ilişkin olarak, Yasada imkan tanınan 120 günlük ön sürenin kullanılarak yetki tespit başvurularının Ekim ayı sonuna kadar Konfederasyonumuza gönderilmesi talep edildi.

Gelen başvuru yazıları, 2 Kasım 1996 tarihinde TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Denizler tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına intikal ettirildi.

Bu arada, 1997 yılında yenilenecek toplu iş sözleşmelerine yönelik sürdürülen teknik düzeydeki hazırlık çalışmaları tamamlandı.

TÜRK-İŞ Araştırma Merkezi tarafından yürütülen sözkonusu çalışmalar çerçevesinde, yenilenecek toplu iş sözleşmeleri sektör ayrımı, yürürlük tarihleri, grev hakkı, ücret dağılımı vb. değişken kriterlere göre değerlendirildi.

Sendikalardan elde edilen bilgilerin kullanıldığı bu çalışmaların özet bir değerlendirilmesi şu şekildedir:

Kamu	154 işyeri (veya işletmede) çalışan	599.895
Belediyeler	475 işyeri (veya işletmede) çalışan	44.508
Özel	367 işyeri (veya işletmede) çalışan	96.466
	996	740.869

Bu rakamlar itibarıyla, 1997 yılı işyeri (veya işletme) düzeyindeki toplu iş sözleşmelerinin 599.895 işçiyle de oransal olarak yüzde 81'ini kamu kesimi oluşturmaktadır. Belediyeler 44.508 işçiyle bağitlanacak toplu iş sözleşmeleri kapsamındaki işçilerin yüzde 6'sını, özel sektör ise 96.466 işçiyle yüzde 13'ünü meydana getirmektedir. Bir başka anlatımla, kamu sektöründe sözleşmesi yenilenecek toplu iş sözleşmeleri kapsamındaki işçiler, belediyelerle birlikte bağitlanacak toplu iş sözleşmeleri kapsamındaki işçilerin yüzde 87 gibi bir oranla çoğunluğunu meydana getirmektedir.



TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Denizler yetki tespit başvurularını toplu olarak 2 Kasım 1996 günü Bakan Necati Çelik'e verdi.

1997 yılında yenilenecek toplu iş sözleşmeleri aylar itibarıyla ele alındığında, 348.707 işçiyle en yoğun ayın Mart olduğu görülmektedir. Mart ayını 294.037 işçiyle Ocak ve 35.626 işçiyle Şubat ayı izlemektedir. Kamu sektöründe de aynı şekilde 342.173 işçiyle Mart, onu takiben 254.677 işçiyle Ocak ve 30.586 işçiyle Şubat ayları en yoğun aylar özelliğini taşımaktadır. Özel sektörde ise, 39.360 işçiyle Ocak, 16.004 işçiyle Mayıs ve 6.599 işçiyle Nisan ayları en yoğun aylar durumundadır.

Bağitlanacak toplu iş sözleşmeleri grev yasakları bakımından değerlendirilirse, 1982 Anayasası ve çalışma hayatını ilgilendiren diğer yasaların grev yasaklarının kapsamını genişleten düzenlemelerine koşut olarak, başta kamu sektörü olmak üzere özel sektörde önemli bir kısmın yasak kapsamında bulunduğu dikkati çekmektedir. 1997 toplu iş sözleşmelerinde kamuda 491.465, özelde 77.529 olmak üzere toplam 568.994 işçi greve çıkabilme hakkına sahip iken, kamuda 152.938, özelde 18.937 ve toplam 171.875 işçi grev yasası kapsamında bulunmaktadır.

Dolayısıyla 1997 yılında sözleşmesi bağitlanacak 740.869 işçinin yüzde 23 gibi önemli bir bölümü grev hakkından yoksun bulunmaktadır.

1997 kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinde, sözleşme öncesi ortalama aylık brüt çıplak ücret ise 35.375.696.- TL'dir.

1997 Yılında Yenilenecek Kamu Toplu İş Sözleşmeleri

	Ocak Top. İşyeri	Ocak Top. İşçi Sayısı	Şubat Top. İşy.	Şubat Top. İşçi Say.	Mart Top. İşy.	Mart Top. İşçi Say.	Nisan Top. İşy.	Nisan Top. İşçi Say.	Mayıs Top. İşy.	Mayıs Top. İşçi Say.	Haz. Top. İşy.	Haz. Top. İşçi Say.	Tem. Top. İşy.	Tem. Top. İşçi Say.	Ağus. Top. İşy.	Ağus. Top. İşçi Say.	Eylül Top. İşy.	Eylül Top. İşçi Say.	Ekim Top. İşy.	Ekim Top. İşçi Say.	Kasım Top. İşy.	Kasım Top. İşçi Say.	Aral. Top. İşy.	Aral. Top. İşçi Say.	İlk Örgüt- lenme	Top. İşy.	Top. İşçi Say.	
TARIM-İŞ	5	22906													1	350									1	30	7	23286
ORMAN-İŞ	1	29515																									1	29515
T.MADEN-İŞ	5	27306			2	1548																					7	28854
G.MADEN-İŞ	2	40100																									2	40100
PETROL-İŞ	7	13517	1	23	3	2003	2	2505	1	2756																	14	20804
TEKGIDA-İŞ	3	26061	1	56	1	36670									1	134											6	62921
ŞEKER-İŞ			1	28500																							1	28500
TEKSİF	2	17512																									2	17512
DERİ-İŞ	1	2300																									1	2300
AĞAÇ-İŞ	3	1739	1	225					1	94																	5	2058
SELULOZ-İŞ	1	6017			1	123																					2	6140
BASIN-İŞ	5	923	1	19	5	318			1	12																	12	1272
BASİSEN	1	107																									1	107
BASS	2	118																									2	118
T.ÇİMSE-İŞ	1	2358																									1	2358
KRİSTAL-İŞ																												
T.METAL	5	12775									2	615			1	1593											8	14938
DOKGEMİ-İŞ	2	2560																									2	2560
YOL-İŞ	1	80			6	107099	1	116																			8	107295
TES-İŞ					5	69101																					5	69101
TEZKOOP-İŞ	10	2458	1	733	8	2878	2	179			1	17	3	72	3	1437			2	67						30	7841	
TURK KOOP-İŞ	9	1973			4	441	1	260										1	10							15	2684	
TUMTİS																												
DEMİRYOL-İŞ					1	40000																					1	40000
T.DENİZCİLER	6	6820																									6	6820
HAVA-İŞ	1	7758																									1	7758
LİMAN-İŞ	1	993			1	4799																					2	5792
HABER-İŞ					1	27439																					1	27439
SAGLIK-İŞ	4	7360																									4	7360
TOLEYİS	4	2747													2	205											6	2952
TURK HARB-İŞ					1	31465																					1	31465
TGS																												
T.BELEDİYE-İŞ	176	18674	18	1030	157	18829	8	610	13	838	21	1873	24	648	17	369	13	315	19	449	4	554	5	319			475	44508
TOPLAM...	258	254677	24	30586	196	342713	14	3670	16	3700	24	2505	27	720	25	4088	14	325	21	516	4	554	5	319	1	30	629	644403

ÖZBEK İŞÇİ KONFEDERASYONU İLE ORTAK PROTOKOL İMZALANDI

- Özbekistan İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Cemalov ve beraberindeki heyet TÜRK-İŞ'i ziyaret etti.

- İki Konfederasyon arasında çeşitli konuları içeren bir "dayanışma anlaşması" imzalandı.

Özbekistan İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Hülkar Cemalov ve Makina İmalat İşçileri Sendikası Genel Başkanı Şevket Adilov 6 Kasım 1996 günü TÜRK-İŞ Genel Merkezi'ni ziyaret ederek Genel Başkan Bayram Meral ve Yönetim Kurulu üyeleriyle görüştü.

Görüşmede bir konuşma yapan Meral, Avrasya bölgesinin önemine değinerek bu bölgenin yeterli bir şekilde değerlendirilmediğini belirtti. Meral, bu bölgelerde bulunan ülkelerin sendikaları ile iyi ilişkiler kurduklarını bundan böyle de bu ilişkileri geliştireceklerini söyledi.



Cemalov ise yaptığı konuşmada TÜRK-İŞ'in kendi-

leri için büyük bir örnek olduklarını, TÜRK-İŞ'in birikiminden ve deneyiminden yararlanacaklarını söyledi.

Toplantıda TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu üyelerinin yanı sıra Türk Metal ve Avrasya Metal İşçileri Federasyonu Genel Başkanı Mustafa Özbek de katıldı.

Özbek yaptığı konuşmada Avrasya Metal İşçileri Federasyonu'nun çalışmalarını hakkında bilgi verdi ve bu ülkelerdeki sendikalaşma çalışmalarını anlattı.

Daha sonra her iki Konfederasyon arasında çeşitli konuları içeren bir "dayanışma anlaşması" imzalandı.



ÖZBEKİSTAN İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU İLE TÜRK-İŞ ARASINDA İMZALANAN DAYANIŞMA ANLAŞMASI

Özbekistan Cumhuriyeti'nin, bağımsız bir ülke olarak gerçekleştirdiği iktisadi reformların uygulamasında ve dünyaya açılmasında, **Türkiye Cumhuriyeti Devleti** ile kurulan işbirliği ve yapılan anlaşmaların büyük önemi vardır.

Özbekistan'da faaliyet gösteren Koç Holding, Yazeks ve Ay-Sel başta olmak üzere 200'e yakın Türk kuruluşu hafif sanayi, gıda sanayi, makina sanayi alanlarında **Özbekistan Cumhuriyeti'ne** yatırım yapan kuruluşlar olurken, aynı zamanda Özbek vatandaşlarının istihdamını sağlayarak geniş faydalar sağlamaktadır. Bu kuruluşlar, diğer ülkelere de örnek olacak bir şekilde dostluk ve kardeşlik ilişkilerinin oluşmasında önemli rol oynamaktadırlar.

Özbekistan ve Türkiye halkları, birbirleri arasında dostluk ve kardeşlik bağlarıyla, aralarında sarsılmaz bir dayanışma oluşturmuşlardır.

1996 yılının Mayıs ayında, **Özbekistan Devlet Başkanı İslam Kerimov** ile **Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel** tarafından imzalanan **"Ebedi Dostluk ve Kardeşlik Anlaşması"**, iki ülke arasındaki ilişkileri daha da güçlü kılacak bir anlam ve önem arz etmektedir.

Her iki **"kardeş ülke"** arasında var olan dayanışma, Özbekistan ve Türkiye'de faaliyet gösteren sendikaları ve bağlı bulundukları konfederasyonları da **"sendikal"** anlamda bir dayanışmaya yönlendirmektedir.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) ile **Özbekistan İşçi Sendikaları Konfederasyonu**, iki ülke arasında devlet ve hükümetler düzeyinde oluşturulan işbirliği ve dayanışmayı da dikkate alarak, **"ebedi dostluk"** çerçevesinde ikili ilişkileri derinleştirmek ve geliştirmek konusunda mutabakata varmışlardır.

Her iki konfederasyon ve sendikalar arasındaki bu işbirliği ve ilişkilerde temel esas, ülkelerin iç sorunlarına kanışmadan

ve karşılıklı çıkarlara saygınlık kazandırılarak yürütülecektir.

Taraflar, **Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yönetim ve Özbekistan İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yönetimi** arasında aşağıdaki konularda mutabakata varılmıştır:

1. Özbekistan Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti'nde her iki konfederasyon bünyesinde faaliyet gösteren sendikalar arasında **"sendikal tecrübe"**yi geliştirici ve öğretici maksatlı, karşılıklı heyet mübadelesinde bulunmak,

2. Konfederasyonlara üye olan ve aynı işkolunda faaliyet gösteren sendikalar arasında, işyeri yöneticileri ile de temaslar kurarak, verimliliği artırıcı çalışmalarda bulunmak,

3. Konfederasyonlar ve üye sendikalar arasında haberleşmeyi sağlamak ve sürekli kalmak amacıyla, basılı yayın, aylık gazete veya dergi, yasal düzenlemelere ilişkin yayınlar, video, ve film konusunda işbirliğini devam ettirmek,

4. Konfederasyonlar ve üye sendikalar arasında, başta sosyal güvenlik, sigortalılık ve sağlık alanında olmak üzere meslek eğitimi ve mesleki gelişimi sağlayan düzenlemeler konusunda karşılıklı haberleşme kurmak,

5. Uluslararası sendikal kuruluşların, her iki konfederasyonu ilgilendiren alanlarda yaptığı açıklama ve yayınlar konusunda bilgi ve düşünce akışını sağlamak,

6. Özbekistan ve Türkiye'de sendikaların ilgi alanına giren konularda çeşitli seminer, panel, sempozyum ve konferansları ortaklaşa organize etmek,

7. Karşılıklı işbirliğinin gereklerine uygun olarak, sportif faaliyetler, folklor gösterisi, sergi organizasyonlarına yardımcı olmak ve turistik heyet mübadelesini sağlamak.

G. MADEN-İŞ 50. YILINI KUTLADI

- Genel Maden-İş Sendikası'nın 50. kuruluş yıldönümü Cumhurbaşkanlığı Demirel'in de katıldığı törenlerle kutlandı.

- Denizer tarafından kendisine plaket verilen Demirel "Bana verilen şilt, Zonguldak halkına, Türk işçisinin tümüne verilmiştir" dedi.

Genel Maden-İş Sendikası'nın 50. Kuruluş Yıldönümü 16-17 Kasım 1996 tarihlerinde Zonguldak'ta düzenlenen çeşitli etkinliklerle kutlandı.

16 Kasım 1996 Cumartesi günü etkinliklerin açılışına katılan Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel'e, Atatürk devrimlerinin korunması ve çalışma hayatına katkılanı nedeniyle TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Denizer bir şükran plaketi verdi.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Denizer'in açılış konuşmasını yapmasından sonra kürsüye davet edilen ve plaketi sunulan Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel, yaklaşık bir saat süren bir konuşma yaptı. Çeşitli konulara değinen Cumhurbaşkanımız Demirel, Türkiye'nin birçok sorunu olduğunu, birçok şeyin tartışıldığını fakat herşeyin demokratik sistem içerisinde çözülebileceğini söyleyerek bunun için sabır gösterilmesi gerektiğini ve sistemin yıpratılmamasını istedi.

Zonguldak'a her geldiğinde kendisini sevindirici, rahatlatıcı bir olay gördüğünü belirten Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel, sisteme alternatif arayışlarının çok yanlış olduğunu vurguladı ve sistemin düzeltilmesi, sağlıklı çalışma için çaba gösterilmesi gerektiğini ifade etti.

Susurluk olayına da değinen Cumhurbaşkanımız Demirel, herşeyin tartışılması gerektiğini ancak bunun, Türk demokrasisine zaaf çıkartmanın, Türk devletine zaaf çıkartmanın yanlış olduğunu, ülkedeki kurumların bunları çözeceğini söyledi.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi



Törende TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral'e plaketi Cumhurbaşkanlığı Demirel verdi.

Denizer'de yaptığı açılış konuşmasında, G. Maden-İş ve Zonguldak'ın tarihçesi ile ülkemizdeki demokrasinin gelişimine kısaca değindikten sonra bazı sorunları dile getirdi.

Cumhurbaşkanımız Demirel, konuşmasını tamamladıktan sonra plaketi verdi ve Ankara'ya dönmek üzere törenden ayrıldı.

Birinci gün öğleden sonraki program, Prof. Dr. Toktamış Ateş'in "50 yılda Türkiye'de demokrasi" konferansı ile devam etti.

Konferans sonrasında 50. Yıl nedeniyle düzenlenen Madenci ve Taşkömürü' konulu, ortaokullar ve liseler arası resim, şiir kompozisyon yarışmasının ödülleri

verildi. Daha sonra, Genel Maden-İş'e emeği geçen, geçmiş yıllarda görev yapmış sendikacılar şükran plakeleri verildi.

Saat 17.00 de Hükümet önünde folklor gösterileri ve havai fişek gösterileri yapıldı. Aynı günün akşamı G. Maden-İş Salonu'nda Timur Selçuk müzik dinletisi sunarken, Deniz Kulübünde de kokteyl verildi.

Etkinliklerin ikinci günü, 17 Kasım 1996 Pazar günü Şehir Stadyumunda folklor gösterileri yapıldı. Zonguldakspor-Gaziosmanpaşa maçının devre arasında da kızlar ve erkeklerde 400 metre atletizm yarışması yapıldı.

G. Maden-İş Sendikası'nın 50. kuruluş yıldönümü töreninde bir

konuşma yapan GMİS Genel Başkanı ve TÜRK-İŞ Genel sekreteri Şemsi Denizler özetle şunları söyledi:

"Genel Maden-İşçileri Sendikamız, bundan tam 50 yıl önce, 17 Kasım 1946'da kuruldu. Ülkemizde çok partili hayata geçiş ve ilk seçimlerin yapılması tarihinde 1946'dır. Türkiye'de Demokrasi kavramı bu yıllardan itibaren daha çok kullanılır olmuştur.

Bugün ülkemizin içinde bulunduğu sorunlar, 50 yılda demokrasi yolunda aldığımız mesafenin, yeterli olmadığını göstermektedir.

Topluman tüm kesimlerinin örgütlenebilmesi ve tepkilerini ifade edebilmesi önündeki yasaıklar, siyasete katılımı ve yönetenlerin yeterince denetlenebilmesini engellemektedir. 4-5 yılda bir yapılan seçimler yeterli olmamaktadır.

Ancak, demokrasi yolunda her geçen gün önemli adımlar atılmaktadır. Toplumumuzun, ülkemiz insanının demokrasi kültürü süratle gelişmektedir. İnaniyoruz ki, Türkiye kısa süre sonra, demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla yerleştiği ülkeler arasında yerini alacaktır.

Bizler, Türkiye'de demokrasi mücadelesine, maden işçilerinin ve Zonguldak halkının çok önemli katkıları olduğuna inanıyoruz.

Zonguldak halkı çok şey görmüş ve yaşamıştır. Zonguldak'ın oluşumu ve gelişimi çok farklıdır. Zonguldak derin acıları yaşamış, ülkemizin sanayileşmesi ekonomik olarak kalkınması için binlerce şehit vermiştir.

Huzurlarınızda tüm maden şehitlerimizi rahmetle anıyoruz.

Cumhuriyetimizin ilk yıllarından, 1980'li yıllara kadar ülkemiz sanayisine hayat veren, 2 tane demirçelik fabrikası kuran, bir termik santral eskitip, yenisini çalıştırmaya devam eden, çimento ve tuğla fabrikalarını besleyen, bünyesinden 2 tane il çıkartan ve üçüncüyü çıkartmaya adanmış olan, maden ocakları ve Zonguldak, son yıllarda zor günler yaşıyor.

Yıllarca ölümü pahasına Türkiye'ye kaynak aktaran Zonguldak, bugün suçlu gösterilmeye çalışılıyor. Maden ocakları kamur ilan ediliyor.



Plaket verilenler Cumhurbaşkanı Demirel ile birlikte toplu halde.

100 yıllık kömür rezervi bulunmasına ve ülkemizin bu kömüre ihtiyacı olmasına rağmen, üretimi artıracak, maliyeti düşürecek yatırımlar yapılmıyor. Mevcut ocakları çalıştıracak, bugünkü 2 milyon ton dolayındaki, düşük üretim miktarını devam ettirecek işçi açıkları dahi giderilmiyor. Çalışanlar zorla emekli ediliyor. Emekli olanların yerine işçi alınmaması için kanun çıkartılıyor.

Bunun bir tek anlamı vardır.

Amaç KİT'leri kapatmaktır. Görünen gerçek budur.

Bugünkü politika, maden ocaklarının kendiliğinden kapanması için zemin hazırlıyor.

10 milyon ton taşkömürü ihtiyacı olan ve bu ihtiyacı her geçen gün daha da artan Türkiye'de; ithalat ihracat dengesi süratle bozulup, dış borçlar sürekli artarken, kömür ithal etmekten, enerji ithal etmekten söz ediliyor.

Oysa kömür, buna bağlı olarak demir-çelik ve enerji ülkemizin bağımsızlığının teminatıdır.

Bugün dünyada, enerji kaynaklarını hedef alan paylaşım savaşı sürmektedir. Ve Türkiye bizzat bu savaşın içinde aşamaktadır. Enerji güvencesi olmayan bir ülkenin sanayileşmesi, gelişmesi mümkün değildir.

Biz maden işçileri olarak, tarihin bize öğrettikleriyle, bugünkü

mantığı anlayamıyor ve yapılmak istenenleri kabullenmiyoruz. Doğal olarak da tepkilerimizi demokratik yollarla ortaya koyuyoruz.

Biz ülkemizi ve halkımızı herkesten fazla sevdiğimizi söylemiyoruz. Ama kimsenin de bizden daha fazla sevdiğini söylemesi ne sessiz kalmayız.

Biz ülkemizi ve halkımızı çok seviyoruz. Biz üretmeyi seviyoruz.

Demokrasiyi yalnızca seçimlerin yapılması olarak görmüyoruz. Seçilenler, dilediği herşeyi yapabilme yetkisine sahip olmalıdır. Topluma hizmet etmekle görevli olduklarını unuttuklarında hatırlatmak görevini ihmal etmemeliyiz. Bunun yolları tıkanmamalıdır. Bunun için diyoruz ki, demokrasi; toplumun kendi kendini yönetebilmesi, bunu birlikte uygulayabilmesidir.

Biz demokrasiyi seviyoruz.

Biz geleceğimizin güvencesini bu ülkede kazanmak, çocuklarımızın geleceğini Türkiye'de görmek istiyoruz.

Yolu, bu sevgilerden geçenlerle, birgün mutlaka biryerlerde buluşuyoruz.

Bugün burada bunun en güzel örneğini yaşıyoruz. Yürekllerimizde bu sevgiyi ve coşkuyu paylaşıyoruz."

ATA'YI ANDIK

- Atatürkçü Düşünce Derneği öncülüğünde TÜRK-İŞ ve DİSK'in de katıldığı Atatürk'ü anma töreni büyük bir kalabalığın katılımı ile Anıtkabir'de yapıldı.

"Mustafa Kemal Atatürk'e ve O'nun ilke ve devrimlerine bugün her zamankinden daha çok ihtiyacımız var."

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm yıldönümünü nedeniyle aşağıdaki açıklamayı yapmıştır.

"Cumhuriyetimizin kurucusu, laik ve çağdaş demokrasinin yılmaz savunucusu Mustafa Kemal Atatürk'ü bugün her yıl olduğundan daha büyük bir coşku ve özlemle anıyoruz.

Bugün Cumhuriyetimiz, bağımsızlığımız ve bunları tamamlayan üniter devlet yapımız çeşitli saldırılarla karşı karşıyadır. O'nun ve silah arkadaşlarının kanları ve canları pahasına kurdukları Misak-ı Milli sınırları içindeki bütünlüğümüz ve üniter yapımız üzerinde oynanan oyunlar, TÜRK-İŞ, işçi sınıfımız ve bu inançta olan yurttaşlarımız var oldukça her zaman güvence altında olacaktır.

Ülkemiz bugün çeşitli ekonomik, sosyal ve siyasal sorunlarla karşı karşıyadır. Hergün birbiri ardına patlak veren skandallar, yolsuzluklar, devletimizi kuşatan kirliliğin ilişkileri, laiklik anlayışımıza yönelen saldırılar başta emeği ile geçimini sürdürmeye çalışan işçi sınıfı olmak üzere tüm halkımızı karamsarlığa ve umutsuzluğa itmektedir. Ancak bilinmelidir ki, TÜRK-İŞ ve işçi sınıfımız cumhuriyetimizin ve Anayasamızda ifadesini bulan demokratik, laik ve sosyal hukuk devletimizin savunucusudur. TÜRK-İŞ ve işçi sınıfımız Mustafa Kemal Atatürk'ün çizdiği ana hedefleri benimsemiş ve kendisine ilke edinmiştir.

TÜRK-İŞ olarak tüm halkımızı Atatürk'ün ilke ve devrimlerine sahip çıkmaya, O'nun çizdiği yolda yürümeye, bu amaçla daha çok kenetlenmeye çağınıyoruz.

Önderimizi her zamankinden daha fazla saygı ve sevgiyle anıyoruz.

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU

- TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu 10 Kasım nedeniyle yayımladığı bildiride "Mustafa Kemal Atatürk'e ve O'nun ilke ve devrimlerine bugün her zamankinden daha çok ihtiyacımız var" dedi.



Anıtkabir'de yapılan törene TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral de katıldı. Meral, törene katılanlarla birlikte yürüyerek Anıtkabir'e giderek Atatürk'ün huzurunda saygı duruşunda bulundu.



10 Kasım'da yapılan mitinge 1 milyondan fazla yurttaşımız katıldı. 10 Kasım'da Atatürk coşku ve özlemle anıldı.

YÖNETİM KURULU YILMAZI' ZİYARET ETTİ

- **TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu Budapeşte'de saldırıya uğrayan ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ı ziyaret ederek geçmiş olsun dileğinde bulundu.**
- **Ziyarette bir konuşma yapan Genel Başkan Bayram Meral, "Demokrasilerde şiddetin yeri yoktur. Şiddet kullanarak hiçbir yere varılamaz" dedi.**



TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, Budapeşte'de saldırıya uğrayan Anavatan Partisi Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ı 27 Kasım 1996 günü ziyaret ederek geçmiş olsun dileğinde bulundu.

Ziyarette bir konuşma yapan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, demokratik bir ülkede başta sendikalar ve basın olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin özgürce konuşacağını belirterek, "Hepimizin tek bir amacı vardır. Ülkemizin birlik ve bütünlüğü, halkımızın mutluluğudur. Bunları düşünen hiçbir yöneticinin bu amaçla yapılan çalışmalarından, söylenen sözlerden rahatsızlık duymaması gerekir. Haksızlıklara, yolsuzluklara karşı mücadele edenleri herkes desteklemelidir. Bu ülkesini seven herkesin görevidir. Sayın Yılmaz'ın şahsında bu saldırı hukuk devletine ve demokrasiye yapılmıştır. Sayın Yılmaz'ın başlattığı bu mücadeleden yılmayacağına inanıyoruz. İşçi kesimi olarak bu mücadeleye sonuna kadar destek olacağız."

Anavatan Partisi Genel Başkanı Mesut Yılmaz ise konuşmasında, Meral'in temiz toplum - temiz siyaset yönündeki konuşmalarından son

derece memnun olduğunu işçi kesiminin kendilerinin yanında olmasının bu mücadelede kendilerine güç verdiğini

söyledi. Yılmaz ayrıca devleti ele geçirmeye çalışan çetelere karşı mücadelelerinin devam edeceğini söyledi.

SSK 50 YAŞINDA



Sosyal Sigortalar Kurumu 50. yıldönümünü İstanbul'da düzenlediği "50. Yıl Tıp Kongresi" ile kutladı. 23-25 Ekim 1996 günleri düzenlenen etkinliklere TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral de katılarak bir konuşma yaptı.

Meral konuşmasında kaynakların yanlış kullanımının, siyasi baskıların, prim akışındaki aksamaların ve güç olgusunun Kurum'un sağlık hizmetlerini aksattığını bundan da işçilerin zarar gördüğünü söyledi.

Törende Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Necati Çelik, Meral'e bir plaket sundu.

TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri ENVER TOÇOĞLU:

"Temiz toplum ve işçi haklarına saygı istiyoruz"

Kamu kesiminde 645 bine, özel kesimde 100 bine yakın işçi için yeni dönem toplu iş sözleşmesi görüşmeleri, ülkemizin, TBMM'ye kadar uzanan yolsuzluk dosyaları, devletin güvenlik teşkilatlarına kadar yayılan mafya ilişkileri ve siyasi cinayetlerle sarsıldığı bir döneme rastlamaktadır.

3 Aralık günü İstanbul'da toplanan TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, "çeteler ve aşiretlerle ve kişisel ve parti çıkarlarını ön planda tutan bir anlayışla ülke yönetme girişimlerini" lanetlemiş; ülkeye, halka ve devlete karşı işlenen bu nitelikteki suçların açıklanmasını, yargı bağımsızlığının sağlanmasını, milletvekili dokunulmazlığının sınırlandırılmasını ve sorumlularının cezalandırılmasını istemiştir. 3 Aralık Başkanlar Kurulu bildirisi, TÜRK-İŞ'in "temiz toplum", "temiz siyaset" konusundaki duyarlılığının ifadesidir.

TÜRK-İŞ, İstanbul ve Ankara'da yapacağı kitlesel toplantı ve gösterilerle, ülkeyi karanlığa sürükleyen olayların yanı sıra, zorunlu tasarruf sorununa, sosyal güvenlik alanında kazanılmış hakları gaspetme girişimlerine karşı sesini yükseltecek; yeni dönem toplu sözleşme görüşmelerinde güçbirliğini pekiştirme doğrultusunda da somut bir adım atacaktır.

Önümüzde zorlu bir mü-



ENVER TOÇOĞLU
TÜRK-İŞ
Genel Mali Sekreteri

cadele gündemi vardır. Bu mücadelenin başarıyla sonuçlanmasını istiyorsak, geçmiş deneyimlerden ders çıkartarak en geniş birlik ve beraberliği sağlamak zorundayız.

Geçmişte, ortak sorunlara karşı yüzbinlerce üyemizin gücünü birleştirdiğimizde kazandık; ortak mücadeleden fire verildiği dönemlerde ise kaybettik. Geçmişte, "mezarda emeklilik" tasarısını, hükümetin ilave tediyelemesiyle ödememe girişimini, kamu işyerlerinde kitlesel boyutta zorla emekliliği, işçilerin memurlaşdırılmasını, geçici işçiliğin yılda 3 ay ile sınırlandırılmasını, siyasi iktidarın ücretleri dondurma çabalarını ortak mücadele ile engelledik. 1995 yılında ise, çeşitli nedenlerle bozulan birlikteliğin ağır bedelini hepberlikte ödemekteyiz.

1980-1988 dönemi kayıplarımızı 1989-1993 döneminde enflasyonun üzerinde ücret zammı alarak kapatabilmemiz, bütün işkollarının üretimden gelen gücünü kullanmasıyla mümkün olabildi. 1993 sözleşmelerinin ikinci yılında enflasyona endeksli zam oranları ile, 5 Nisan ekonomik istikrar paketinin açıklandığı 1994 yılında bile satınalma gücümüzü koruyabildik.

1997 kamu kesimi toplu sözleşme görüşmeleri, TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nun yönlendiriciliğinde ve koordinasyonu altında birlik ve bütünlük içinde sürdürülecektir. Temel hedef, geçen toplu sözleşme döneminde üyelerimizin satınalma gücünde meydana gelen kaybın telafi edilmesi; diğer alanlardaki kazanımların korunması ve geliştirilmesi; ve ayrıca, hızlanması beklenen enflasyona karşı güvence sağlayacak düzenlemelerin toplu sözleşmelerde yer almasıdır.

Gerçek ücretlerin 1994'teki düzeyin yansının bile altına indiği günümüzde, belirlenen hedefe ancak gücümüzü birleştirerek ulaşabiliriz. Bunun için de, bütün sendikaların 1995 deneyimlerinden ders çıkartarak sorumluluk bilinci ile hareket etmesinin sağlanması öncelikli görevimizdir.

TÜRK-İŞ Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Sabri ÖZDEŞ:

"Ekonomik ve sosyal durumun iyileştirilmesi çocuk işçiliğine karşı önemli bir mücadeledir"

TÜRK-İŞ Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Sabri Özdeş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü'nün 28 Kasım 1996 günü düzenlediği Danışma Grubu Toplantısına katılarak bir konuşma yaptı.

Özdeş konuşmasında şu görüşlere yer verdi:

"Çocukların çalıştırılması olgusu evrensel ve ulusal bir sorundur. Çocuk emeğinin kullanımı daha çok gelişmekte olan ülkelere özgüdür. Dünyada 200 milyon çocuk çalıştırılmaktadır. Türkiye'de bu sayı 4 milyon civarındadır. Başka bir ifadeyle ülkemizde çalışan her 100 kişiden 18'i çalışan çocuklar ve gençlerdir.

Yoksulluk, çocukların para kazanarak aile bütçelerine yardım etmek zorunda olmaları, eğitim sistemimizin beklentilere cevap verememesi, özellikle küçük ve orta boy işletme sahiplerinin ucuz işgücünü tercih etmeleri nedeniyle çocuklar erken yaşta çalışma hayatına atılmaktadırlar.

Çalıştıkları alanlar, işkolları ve çalışma biçimleri ne olursa olsun çocuklar çalışma hayatında ortak risk ve tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Günlük uzun çalışma saatleri, işin sağlıksız koşullarda yapılması, kişisel koruyuculardan yoksun çalışma, sosyal güvenlik haklarından yararlanamama, düşük ücret ve yetersiz beslenme çalışan çocukların yaşadıkları sorunlardır.

Anayasamızın 50. Maddesi, kimsenin yaşına uygun olmayan işlerde çalıştırılmayacağını ve çocukların özel olarak korunmalarını öngörmesine rağmen çocukları maalesef koruyamıyoruz. İlgili kanunlarımızı baktığımız zaman, İş Kanununda, Umumi Hıfızihha Kanununda, Çıraklık ve Mesleki Eği-



SABRİ ÖZDEŞ
TÜRK-İŞ
Genel Teşkilatlandırma Sekreteri

tim Kanununda çocukların çalışmaya başlama yaşı bakımından farklılıklara raslamaktayız. Öte yandan, tarımda ve sokakta çalışan çocuklar İş Kanunu kapsamında olmadığından, bu alanlarda çalışan çocuklarımız her türlü korumadan yoksun bir şekilde kötü koşullarda çalışmaktadırlar. 1475 Sayılı İş Kanununun tarımda çalışanlarla ilgili istisna hükümleri nedeniyle tarım çalışanları yasa kapsamı dışında tutulduğu gibi, yine bu hükümler nedeniyle, çocukların asgari çalışma yaşını 15 olarak tespit eden Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 138 sayılı sözleşmesi de henüz onaylanmamıştır. Tarımda çalışanların ve çalışan çocukların İş Kanunu kapsamına alınmaması büyük bir eksiklikler. Aynı şekilde, çocukların çalışma hayatına atılmasını geciktiren zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılarak yaygınlaştırılmaması da önemli bir eksiklikler.

Değerli Konuklar,

Çocuklarımızı kötü koşullarda çalıştırmak suretiyle toplum olarak ağır bedeller ödüyoruz. Çocuklarımızın gelişimi ve eğitimini engelleyen bugünkü yapımızla, insan kaynaklarımıza önemli zarar verirken, ülkenin ihtiyaç duyduğu vasıflı işgücünü, dolayısıyla verimliliği ve ülkemizin kalkınmasını da olumsuz etkiliyoruz.

Çocuk emeğinin istismar edildiği bugünkü tablo, başta devlet olmak üzere, işçi, işveren ve gönüllü kuruluşların çocuk işçiliğine karşı etkili mücadele vermelerini gerektirmektedir.

TÜRK-İŞ, genç işçilerin ve çalışan çocukların sorunlarını tartışmak, bu soruna kamuoyunun dikkatini çekmek, etkili çözüm yolları bulmak amacıyla çalışmalarını 1980'li yıllardan bu yana sürdürmektedir. 1993 yılından bu yana ise, çalışan çocukların çalışma koşullarını iyileştirmek, giderek çocuk işçiliğine son vermek için çalışmalarını yoğunlaştırmaktadır. Bu amaçla, bu yıl Ulusal Eylem Komitesinin oluşturduk. TÜRK-İŞ Eylem Komitesinin kampanyaların çeşitli illerde devam etmektedir.

Değerli Konuklar,

Türkiye'de çalışan çocukların sorunlarının çözümlenebilmesi için, geniş halk kesimlerinin lehine politikalar uygulanarak, köklü sosyal ve ekonomik önlemler alınmalı, ülkemizin ihtiyacını duyduğu yasal düzenlemeler yapılmalı, eğitimin kalitesi yükseltilerek, herkese parasız eğitim fırsatı verilmelidir. Çünkü ekonomik ve sosyal durumun iyileştirilmesine yönelik her girişim çocuk işçiliğine karşı mücadeleye önemli bir katkı sağlayacaktır.

BİZİM AMACIMIZ ÜRETMEK, KAZANMAK, KAZANDIRMAKTIR

MUSTAFA ÖZBEK

TÜRK METAL Genel Başkanı

Hepimizin de bildiği gibi, Bedelsiz Oto İthalatı ile ilgili kararname, Sayın Cumhurbaşkanının onayından sonra tartışma konusu olmaya devam ediyor.

Bizler, bu kararnamenin uygulamaya girmesiyle otomotiv sektöründeki işletme ve fabrikaların üretim potansiyelinde ciddi kaygılar yaşanacağını, üretimin kısıtlanacağını, bunun da işverenleri "istihdam kapasitesi yönünden" yeni düzenlemelere zorlayacağını öne sürüyoruz.

Bu noktadaki karşı çıkışlarımız, otomotiv işverenin karşı çıkışlarıyla birleşince Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk olarak işçi-işveren birlikteliğini yaşadı.

Polonya ve Macaristan Avrupa Birliği ile yaptığı anlaşmalarda kullanılmış oto ithalini engelledi.

Avrupa Birliği'ne üye olan İrlanda ülke ekonomisinde yarattığı olumsuz etkiler gerekçesiyle kullanılmış oto ithalini kısıtladı.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, tüm bu örnekleri nasıl görmezlikten gelebilir?..

Polonya'nın Macaristan'ın, İrlanda'nın kendi sanayine gösterdiği bu ilgiyi, Türkiye, neden kendi sanayisine göstermekte "cimri" davranıyor?..

Yurt dışındaki vatandaşlarımıza "Bedelsiz" oto ithali hakkını sağlayan bu kararnameye karşı çıkarken bizler şunları söylüyoruz:

* Bedelsiz Oto İthalatı ile ilgili kararname, Türkiye'de otomotiv sanayi kuruluşlarına büyük bir darbe vuracaktır. Otomotiv sektörünün Türk sanayine sağladığı diğer faydaları bir yana bırakalım. Bu sektör sadece 1995 yılında 1,5 milyar dolarlık ihracat yapmıştır. Bu durumda böyle maddi katkısı olan bir sektörün işleyişini tıpanlamak mantık ve akılla bağdaşmamaktadır.

* Almanya'daki Türk Araştırmaları Merkezi'nin yaptığı araştırmalara göre Bedelsiz

kanalıyla yurda gelecek hurda otomobiller için ödenecek meblağ da 1,5 milyar markı bulunmaktadır. Böyle büyük bir meblağın kendi ulusal kaynaklarımızdan başta Almanya olmak üzere diğer ülkelere transferi, kaynak kazancı olmaktan çok, kaynak kaybı olacaktır.

* İthal yabancı otolar, yerli otolardan yaklaşık 6000 mark daha az vergi ödeyecektir. (Vergi hesabına çalışanların gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi) 50 bin araba ithal edilse vergideki toplam kaybımız 300 milyon mark olacaktır.

* Bedelsiz, Türkiye'de sağlık konusunda da çok ciddi bir tahribat yaratacaktır. Avrupa Birliği **motorlu taşıtların egzoz gazlarının havayı kirlettiği** gerekçesiyle 1997'den itibaren yasaklamalar getirme hazırlığındadır. Bedelsiz ithalat sırasında standartlara uymayan araçlar Türkiye'ye girecektir. Dünya Sağlık Örgütü'nün Dünya Bankası ile birlikte yaptığı araştırma kurşunlu otomobil yakıtlarından kaynaklanan hava kirliliğinin **geri zekalı çocuk doğumlarını** binde 7 oranında artırdığı sonucunu vermiştir.

* Ayrıca otomotiv ile yan sanayi arasındaki istihdam oranı 1'e 10 (ABD-Avrupa) ile 1'e 20 arasında değişmektedir. Bu durumda otomotiv sektöründe işinden edilecek 1000 işçi ile birlikte 10 bin-20 bin arasında yan sanayi işçisinin ekmeği elinden alınacaktır.

TOFAŞ'a bugün yan sanayi anlamında hizmet götüren ve sadece Bursa'daki kuruluşların ve işletmelerin sayısı 210'dur. Burarlarda çalışan işçi sayısı ise 150 bin civarındadır. Reno'ya da 180 işletme yan sanayi hizmeti vermektedir.

Bizleri ve işverenleri bu kaynak paketinin inandırıcılığı yönünden tereddüte düşüren konular bunlardır.

Ancak biz sadece ve sadece sendikal çıkarlar sebebiyle değil, bu tür bir uygulamanın Türk sanayine ve fakat aynı zamanda

Türkiye'nin sosyal yapısına gireceği sıkıntıları düşünerek bu uygulamaya karşı çıkıyoruz.

Biz sendikacılar olarak kahin olduğumuz iddiasında değiliz, ama muhtemel olumsuzluklar karşısında samimi uyarılarımızı ve hatta protestolarımızı gerek kamuoyuna gerekse bu ülkeyi yönetmekle yükümlü olanlara duyurmak zorundayız.

Bizler, bu ülkenin içinde yaşayan insanlarız. Temsil etmekle yükümlü olduğumuz, sorunlarına çare bulmak görevini yüklendiğimiz yüzbinlerce insan var. Dolayısıyla, bizim ilgi alanımız içine giren konularda fikrimizin alınması, demokrasinin bir gereğidir. Demokrasinin paylaşımcılık ve katılımcılık ilkeleri bunu emreder.

Yok, eğer bu ülkeyi yönetenlerin demokrasisi anlayışı siyasal yaşamlarının muhalefet sürecinde ayrı, iktidar sürecinde ayrı özellikler taşıyorsa, o zaman **"demokratlık"** konusunda Türkiye'de yeni tanımlamalara ihtiyacı duyulduğu açıktır. İktidar demokrasisi, muhalefet demokrasisi gibi...

Bizler, toplumsal muhalefetin sözcüsü durumundayız. İktidarın her kararı, her düşüncesi ve her uygulaması doğrudur diye düşünmemiz mümkün değildir. Eğer böyle kabul edilirse **"dikta"** rejimlerinden farkımız ne olacaktır?..

Özelleştirme konusunda takınılan tavır budur, Sosyal Güvenlik Yasası konusunda takınılan tavır budur, İş Güvencesi konusunda takınılan tavır yanlıştır ve böyledir.

Uzun zamandır hemen hemen her iktidar, sendikaların haklı uyarılarına, haklı eleştirilerine kulaklarını tıkadı.

Madem siyasi partiler, uyarılarını dikkate almadıkları sendikaları sadece muhalefet dönemlerinde kendilerini iktidara taşıyacak merdivenin bir basamağı olarak görüyor. Sendikaları bırakalım, hiç olmazsa şu **"Bedelsiz Kararnamesi"** konusunda otomotiv sektörü işverenleriyle bir **"consensus"** oluştursalardı.

Bunu da yapmadılar. Dolayısıyla iktidarın **"Ben bilirim"** ve **"Ben yaparım"** mantığı Türkiye'de sosyal hayatta ve ekonomik hayatta kirlenmeyi de kaçınılmaz hale getiriyor.

28 Ağustos tarihinde hükümet TOBB, TÜSİAD ve MÜSİAD gibi kuruluşlara gönderdiği **"Çok Acele ve Günlü"** yazıda **"Türkiye'nin en önemli meselelerinden birinin üretim, istihdam ve ihracatın artırılması"** olduğunu bildiriyor.

Bedelsiz Kararnamesi'nin muhtevasıyla

tamamen çelişiyor bu durum. O zaman, hükümetin, üretimin, istihdamın ve ihracatın artırılması konusunda iyi niyetli olmadığı anlaşılıyor. Yani hükümetin fikriyle, zıkrı arasında bir uyumsuzluk mevcut.

Sayın Başbakan Türkiye'nin ileride yılda 1 milyon araba üreteceğini söyledi. Ne zaman üretilecek 1 milyon araba, hangi sektörel motivasyonla üretilecek ve kim üretecek?..

Bedelsiz araba konusunda da ithal edilecek araba sayısı için **"mahdut"** tabiri kullanılıyor. Nekadar araba ithal konusu olacak, belli değil. Hep, muallakta kelimeler, deyimler...

Bunlar **"inandırıcı"** bir politik yapıya ters düşen tavır ve demeçler olarak görünüyor.

Bedelsiz'in tasarımı sürecinde otomotiv sektöründeki işverenler ve sanayicilerle çok müsbet görüşmeler yaptık. Görüşmelerde Bedelsiz'in otomotiv sanayine ve buradaki istihdam yapısına olumsuz etkilerinin yanı sıra, iktidarın tavır da eleştirisi konusu olmuştur.

Türkiye'de Demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla hayata geçirilmesi konusunda en büyük eksikliğin, sivil toplum kurumlarına kararlara katılma ve sorumluluğu paylaşma gibi hakların verilmemesi olduğu konusunda işverenlerle mutabakata vardık.

Yani, işverenler de kararların alınmasında **"paylaşımcılık"** ve **"katılımcılık"** ilkelerinin gerekli olduğu konusunda, iktidarın tutumundan yakındılar.

Bu noktada, son iki hafta içinde yaşanan gelişmelere bakıldığında, otomotiv sektörü içinde bir kısım işverenlerin de bu konuda **"eksiklik"** içinde olduğunu görüyoruz.

Özellikle TOFAŞ işvereni 1011 işçinin, istihdamı konusunda olumsuz bazı kararlar alırken, bize danışmadı. Bunu açıkça samimiyetsizlik olarak değerlendiriyoruz. O zaman bir kısım işverenlerin **"demokrasi"** ve **"tanımı"** konusunda inandırıcı olmadıkları anlaşılıyor.

Bu durum, haklı olarak bizleri işverenlerin bedelsiz karşı çıkışı konusunda bir şüpheye götürüyor.

Eğer, biz kendi aramızda bir **"konsensus"** oluşturamaz isek, bu konsensusu hükümetten istemeye hakkımız olabilir mi?..

"Yarı demokratlık" olmaz. Ya demokrat olunur, ya da olunmaz.

TOFAŞ'ta bedelsizin öne sürülerek, 1011 işçinin işten çıkarılması projesi, bizim endüstriyel ilişkiler anlayışımıza göre **"insani"** değil.

Bedelsiz'i bu çıkışlara gerekçe göstermek de yanlış. Bir yanlışın üstesinden gelebilmek için başka bir yanlışla başvurmak da hiç hoş değil. Bedelsiz daha uygulamaya girmeden, muhtemel sonuç senaryolarını sahnelemek ise doğru değil.

Otomotiv sektörünün şu an içine düşürülmeye çalışıldığı bunalıma, bizler de sendikalar ve işçiler olarak engel olmak zorundayız.

Görülüyor ki hükümet tüm duyarsızlığını, tüm sorumsuzluğunu ve tüm kinini otomotiv sanayindeki sanayicilere hissettirmekle kalmıyor, aynı zamanda bu sektördeki onbinlerce işçinin ekmeğiyle oynamakta da kararlı olduğunu gösteriyor.

Hükümet ortakları, şimdi de Bedelsiz'in yurt içinde de uygulanmasını düşünüyor.

Ziraat Bankası'na **50 bin mark** yatırım vatandaşlar bir adet kullanılmış oto ithal edebilecekler. Şimdi bu durumda olabilecekleri düşünelim:

Hükümet yetkililerinin açıklamalarına göre bu alanda **25 bin hesap** açılması bekleniyor. Bunun mali portresi **1 milyar 250 milyon mark...**

Banka bu paraya bir yıl sonra **125 milyon mark faiz** ödeyecek..

İthal otoların ortalama fiyatını **20 bin mark** olarak hesap edersek, 500 milyon markımız yurtdışına çıkacak. 125 milyon mark da faiz. İşte size **625 milyon marklık** bir kayıp.

Şimdi sormak gerekir, bu gerçekten bir kaynak yaratma operasyonu mu yoksa yurt dışındaki aracı kişi ve kurumların çıkar sağlaması için Türkiye'nin kaynaklarının peşkeş çekilmesi operasyonu mu?..

Bize göre bunun adı düpedüz **çılgnılıktır**. Türkiye'nin döviz ihtiyacını karşılamak için başvuru bu yol, siyasi anlamda "geçici" çıkarlar sağlasa da toplumsal anlamda ağır sonuçlara ve büyük tahribatlara yol açacak niteliktedir.

Bu inançta olduğumuz için geçen hafta içinde Türk Metal Sendikası Genel Merkezi olarak, Bedelsiz İthalat ile ilgili kararname-nin iptali için yasal mercilere başvuruda bulunduk.

Biz herşeye rağmen, Bedelsiz'in etkilerini asgari düzeye indirecek, işçi ve işverenin birlikte üreteceği formüllerle, otomotiv sektöründeki işçilerin ve işverenlerin elele vermesi gerektiğine inanıyoruz.

Nimetleri nasıl paylaşıyorsak, sorunları ve külfetleri de paylaşacağız.

Özellikle TOFAŞ'ta başvuru bu yolun yanlış olduğunu ve bu yanlışın vazgeçilmesi dileğimizi belirterek, sektördeki diğer işveren temsilcilerini bizlerin uzlaşmacı sendikacılık anlayışımızın tanımını içine girecek her türlü fedakarlık ve dayanışmaya hazır olduğumuzu hatırlatarak özellikle istihdam dengelerini değiştirecek kararlar almamaları yönünde uyarıyı görev sayıyorum..

Otomotiv sektöründe "**Bedelsiz**" den dola-yı işçi ve işveren arasında daha önceden oluşan dayanışmanın, TOFAŞ'ta yaşanan gelişmelerle sona ereceğine inanmak istemiyoruz.

TOFAŞ aynı zamanda bizim malımızdır, bizim değerimizdir. Bizler de, işçilerimizle diğer işletmeleri olduğu gibi TOFAŞ'ı da canımız pahasına olsa bile yaşatmak arszundayız.

TOFAŞ işvereni bir yanlış karar almıştır. Bu yanlışın vazgeçeceğine ve uzun yıllar sonra oluşturulan işçi-işveren dayanışmasına eskisinden daha çok önem vereceğine inanıyoruz.

Bizim amacımız üretmek, kazanmak, kazandırmaktır.

Bu amaca ulaşmak yolunda TOFAŞ işverenini ve hatta diğer otomotiv işverenlerini üretim ve satış patlaması yapacak tedbirler konusunda, işçiler ve sendika olarak her türlü yardım, anlayış ve desteğe hazır olduğumuzu bildiriyorum.

Türk Metal Sendikası olarak şu anda gündemimizin birinci konusu, otomotiv işverenleriyle aramızdaki birlik ve dayanışmayı sabote edecek unsurlara fırsat vermeden, Türk Otomotiv Sanayi'ni üretim, satış ve istihdam yönünden mükemmel bir düzeye getirmek için ortaya konulacak önerilerdir.

Bu yolda gerek bizlerin gerekse işverenlerin sunacağı her öneriyi içinde bulunduğu koşulları da gözönüne alarak sağduyu ile değerlendirmek gerektiğine bizlerin kadar işverenlerin de inandığını ümit ediyoruz.

Dileriz böyle bir gerekliliğe hükümet de inanır.

Kimse otomotiv işçisini "günah keçisi" olarak görmesin. Bazı kişi ve kurumlar arasındaki çekişmelerde otomotiv işçisini koz olarak kullanmak, kimseye yarar getirmeyecektir.

TOFAŞ için sorun neyse bunu işverenle açık açık tartışmak istiyoruz. Gerçek sorun neyse ortaya konulsun tartışalım. Çözüm bulalım, çare bulalım.

Gelsinler görüşelim, gidelim görüşelim...

SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

MUSTAFA BAŞOĞLU
Sağlık-İş Sendikası
Genel Başkanı

Türkiye sorunu çok bir ülke görünümündedir.

Hemen hemen hergün, gündeme yeni konular ve ona bağlı sorunlar gelmektedir.

İyi, güzel ve içaçıcı hiç bir şeyin olmadığı, hemen hemen herşeyin kötüye gittiği izlenimi veren bir ortamın oluşturulmasında adeta hızlı bir yarış sürdürülmektedir.

Bu açıdan bıldığında içimizi ısıtacak, gönlümüzü ferahlatacak hiç bir iş yapılmadığı kanaati doğmaktadır.

Oysa belli yaşta olan insanlarımız bilirler ki, 70 sene önceye göre Türkiye çok önemli sorunlarını çözmüş, küçümsenmeyecek büyük başarılar elde etmiştir.

Dün iğneden ipliğe herşeyi dışardan satın alan bir ülke olan Türkiye, bugün ihracaatının büyük bölümünü sanayi ürünleriyle yapmaktadır.

Hükümet krizleri, siyasi istikrarsızlıklar artık eskisi gibi sanayimizi, ekonomimizi ve çalışma hayatımızı menfi yönde etkilemiyor.

Kurulan düzen kendini yenileyerek, eksiklerini tamamlayarak, herşeye rağmen yeni atılımlar yaparak yoluna devam ediyor.

Ekonomimizin kendi içinde sağladığı bu istikrar herşeyin iyi gittiğini göstermez.

İşsizlik, hayat pahalılığı, gelir dağılımı bozukluğu, nüfusumuzun % 40'ının sağlık ve güvenlik hakkına sahip olamaması ve çalışma hayatında yıllardan beri beklenen kanuni düzenlemelerin yapılmaması gibi çok önemli sorunlarımız vardır ama bu sorunlar çözümsüz değildir.

Önemli olan sorunları çözme mevkiinde olanların işin ciddiyetine inanmaları, çözümede samimi davranmaları ve kararlı olmalarıdır.

Geçmiş yıllarda daha büyük, çapraşık ve çetrefil sorunları çözmeyi başaran milletimiz bugünkü sorunları da çözebilecek güce, deneyime ve olgunluğa sahiptir.

Nihayet şunu söylemeliyim:

İnsanımıza sürekli menfi hava pompalamak, onu geleceğine umutla bakabilecek ortamdan uzaklaştırmak, moralsiz ve güvensiz duruma itmek, bunun için iyileri, güzelleri ve gerçekleri gözardı etmek doğru değildir.

Nitekim bütün bu olumsuz görüntülere rağmen toplumumuz, kendisi için çıkış yolu olarak seçtiği hürriyet içinde insan haklarına dayalı yaşamı yakalamaya kararlıdır ve emin adımlarla o hedefe doğru yürümektedir.

Adana'da Düzenlenen Çalışan Çocuklar Konulu Toplantıda Konuşan **TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih KILIÇ:**

"1980 sonrasında Türkiye'de uygulanan serbest piyasa ekonomisi, ekonominin küçülmesine, gelir dağılımının bozulmasına neden olmuş, çocuk istismarının bugünkü boyutlarına ulaştığı bir yapı meydana gelmiştir"

TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Adana Bölge ve İl Temsilcilerinin Eğitimi ve Bölge Eylem Komitesinin Kampanyası konulu toplantı 21 Kasım 1996 tarihinde Adana'da, TÜRK-İŞ'e bağlı TEKSİF Sendikası toplantı salonunda yapıldı. Toplantının açılış konuşmasını yapan TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri **Salih Kılıç**, 1980 sonrasında Türkiye'de uygulanan serbest piyasa ekonomisi nedeniyle, ekonominin küçüldüğünü, gelir dağılımının bozulduğunu, çocuk istismarının bugünkü boyutlarına ulaştığı bir yanının meydana geldiğini söyledi. KILIÇ, özetle şunları söyledi: "Dünyada 250 milyon çocuk kötü koşullarda çalıştırılarak istismar ediliyor, ülkemizde bu rakam 4 milyona yaklaşmaktadır. Türkiye'de çalışan her 100 kişiden 18'inin çocuk işçi olması, düşündürücüdür. Biz TÜRK-İŞ olarak, 1993 den bu yana çalışmalarımızı yoğunlaştırmaktayız; bir yandan eğitim çalışmaları



Kılıç, kaynak gözlüğü dağıtılan çalışan çocuklar ve çıraklarla birlikte...



ıyla sendikal yapımızı daha duyarlı hale getirirken, diğer yandan Bölge ve İl Eylem Komiteleri ile, bölge ve illerdeki çalışan çocukların çalışma ortamı ve koşullarını yerinde inceleyip takip ediyor ve çalışan çocukların sorunlarının çözümü doğrultusunda çeşitli kampanyalar düzenliyor, radyo, TV programları yapıyoruz. Amacımız, bölge ve illerden başlayarak kamu, sivil ve gönüllü kuruluşları harekete geçirmektir.

Toplantının açılışında konuşan Adana Vali Yardımcısı Sabri ARIKAN ve TÜRK-İŞ Adana Bölge Temsilcisi Hüseyin Kaya ELBEK, bölgede çalışan çocukların sorunları ve çözüm yolları üzerine görüşlerini açıkladılar.

Açılış konuşmalarından sonra toplantıya katılan çalışan çocuk ve çıraklara birer kaynak gözlüğü verildi. Sendika şube başkanı, sendika şube yönetim kurulu üyeleri, çalışan çocuk ve çırak, Çıraklık Eğitim Merkezi Müdür ve Öğretmeni, çeşitli kurum ve kuruluş temsilcisi yaklaşık 120 kişinin katıldığı toplantıda TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bürosu Müdürü Özcan KARABULUT, "Türkiye'de Çalışan Çocuklar: Küreselleşme Olgusu ve Gümrük Birliği Açısından Bir Değerlendirme" konulu bildiri sundu. ILO/IPEC Ulusal Program Koordinatörü Dr. Şule Mann "Çocuk İşçiliğinin



Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı", Dr. Şenay ÖZDEMİR "Sağlığın Korunmasında Koruyucuların Önemi", TÜRK-İŞ İSİG Uzmanı Sabahattin Dertli "Çalışan Çocukların Sağlık ve Güvenlik Sorunları", ÇSGB İş Müfettişi Alaattin Sahici "Çalışan Çocuklar ve İş Teftişi", Adana Merkez Çıraklık Önemi" konulu birer bildiri sundular. Toplantıdan sonra hazırlanan ve basına dağıtılan sonuç bildirisinde, Adana Bölge Eylem Komitesinin

çalışmalarına yer verildi.

TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Adana Bölgesi Eylem Komitesi'nin kampanyası toplantıdan 2 gün önce 19-20 Kasım tarihlerinde başladı. Adana Valiliği, Çıraklık Eğitim Merkezleri ve seçilmiş işyerleri ziyaret edilerek broşür ve koruyucu malzemeler dağıtıldı. TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Adana Eylem Komitesinin çalışmaları TV ve radyo programlarıyla devam etmektedir.

TÜKETİCİ EĞİTİM SEMİNERLERİ

Adana'da düzenlenen eğitim seminerine aileler de katıldı.

- TÜRK-İŞ'in 17. Genel Kurulunda alınan kararlar doğrultusunda, TÜRK-İŞ Bölge Temsilciliklerimizin öncülüğünde kurulan Tüketici Derneklerimizin üyelerine yönelik tüketici eğitimi çalışmaları başladı. İlk olarak Adana'da düzenlenen eğitim seminerine dernek üyelerimiz aileleri ile birlikte katıldılar.

TÜRK-İŞ'in 17. Genel Kurulunda alınan "tüketimden gelen gücün örgütlenmesi" kapsamında, bölge temsilciliklerimizin öncülüğünde kurulan tüketici derneklerimizin üyelerine yönelik eğitimler başladı. İlk olarak 22 Kasım 1996 günü Adana'da düzenlenen eğitim seminerinde, açış konuşmasını yapan TÜRK-İŞ 4. Bölge Temsilcisi Hüseyin Elbek Türk tüketicisi olarak, Türk İşçisi olarak yerli malı kullanmak zorunda olduğumuzu hatırlatarak şunları söyledi.

"Yerli malı varken, yabancı mala yönelmenin, milli sanayiye korumak varken hurda otomobilleri yurda getirecek yöntemler uygulanmasının karşındayız. Herşeyden önce kendi işimizi de korumak için yerli mala yönelmek zorundayız. Sendikalı olan işyerlerinin ürünleri üretmeli, sendikasız, kaçak, ço-



Tüketici eğitim seminerine ev hanımları da katıldılar.

cuk işçi çalıştıran işyerlerinin ürünlerini boykot etmeliyiz. İşte tüketimden gelen gücün örgütlenmesi budur."

Tüketici Eğitimi seminerinde daha sonra Çukurova Üni-

versitesi Öğretim Üyesi Nejat Erk, "**piyasa ekonomilerinde tüketicinin korunması**" konusunu Sanayi ve Ticaret İl Müdürü Mustafa Yılmaz ise, Adana'da güncel tüketici sorunlarını anlattılar. Seminere katılan ev kadınları, promosyon, etiket denetimi konusunda çarşı-pazarda yapılan çalışmalar konusunda Sanayi ve Ticaret İl Müdürü'ne birçok soru sordular. TÜRK-İŞ Teşkilatlanma Uzmanı Sinan Vargı ise, TÜRK-İŞ ve Tüketimden gelen gücümüzün örgütlenmesi, satınalma öncesinde ve satınalma sırasında dikkat edilecek noktalar, ayıplı malların iadesi, kapıdan yapılan satışlar, tüketici ve reklamlar konuları üzerinde bilgi verdi. Yoğun bir ilginin gözlendiği seminerde, tüketiciler çeşitli konularda karşılaştıkları tüketici sorunları konusunda bilgi aldılar.



Seminerde promosyon ve etiket denetimi konusunda da görüşmeler yapıldı.

Mustafa Kemal Atatürk, Osmanlı İmparatorluğu'nun küllerinden laik ve demokratik Türkiye Cumhuriyeti'nin yaratılmasının mimarıdır, mühendisidir, önderidir. ulusal Kurtuluş Savaşı'mız, ülkesi sömürgeleştirilmek istenen bir ümmetin, emperyalizme karşı başarılı ilk ulusal başkaldırısı olmanın ötesinde, aynı zamanda, çağdışı kalmış ve işgalcilerle işbirliği içinde olan Padişaha, Halifeye ve Osmanlı İmparatorluğu'na karşı bir ulusal başkaldırıdır.

Mustafa Kemal'in 1919-1922 döneminde işgalci güçlere ve onları destekleyen Padişah-Halife yanlısı işbirlikçilere karşı önderlik ettiği askeri mücadele son derece önemlidir. Ancak Mustafa Kemal Atatürk'ün 1923-1938 döneminde, Osmanlı'dan devralınan ümmeti, ırkçılığı tümüyle reddeden bir anlayışla çağdaş bir ulusa dönüştürmede, Türkiye'nin siyasal bağımsızlığını tamamlayacak ekonomik bağımsızlığın temellerini oluşturacak kamu kuruluşlarını kurmada, "hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir" ve "hayatta en hakiki mürşit ilimdir" anlayışıyla ülkeyi tekke ve zaviyelerden yönetme çabalarına son vermede, demokrasinin temeli olan laiklik anlayışını yerleştirmede oynadı-



ğı belirleyici rol daha da zordur, daha da önemlidir. İsmet İnönü'nün kendisine söylediği gibi, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın başka hiçbir yöneticisi bu başarılanları düşünememiştir bile. Tarihte bireyin rolü hep tartışılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye'nin tarihine kendi kişiliğiyle yön vermiştir.

İşçi sınıfımız, herşeyden önce bu nitelikleriyle, Mustafa Kemal Atatürk'e büyük saygı ve sevgi duymakta, O'nun önderlik ettiği kazanımlara sahip çıkmakta ve bunları içten ve dıştan gelecek saldırılara karşı korumaktadır.

M. K. Atatürk, Türkiye'nin çağdaşlaşması ça-

basının bir parçası olarak demokratikleşmeyi de savunmuştur.

Demokrasi, iyi olduğu için değil, demokrasiden çıkar sağlayan toplumsal sınıfların demokrasiye sahip çıkmasıyla yerleşir.

Avrupa ülkelerinde demokrasi, endüstrileşmeyle ortaya çıkan işçi sınıfının başta genel ve eşit oy hakkı olmak üzere, temel demokratik hak ve özgürlükler için verdiği mücadeleyle gelişmiştir.

Demokrasi, hem işçi sınıfının bir ürünüdür, hem de işçi sınıfının gücünü daha da artırır.

M. K. Atatürk'ün, Padişah-Halifiye'ye karşı, çağdaşlaşma mücadelesinde yanında ona destek olacak güçlü bir işçi sınıfı hareketi yoktu. Bu nedenle, çağdaşlaşma çabaları, demokrasiye sahip çıkacak örgütlü ve güçlü bir toplumsal sınıfın yokluğunda, istenilen biçimde gelişemedi. Şeyhlerin ve ağaların denetimindeki yoksul köylülüğün demokrasiye sahip çıkması da olanaksızdı; nitekim çıkmadı. 1925 yılında İngiliz destekli, şeriatçı ve Kürt ırkçısı Şeyh Said ayaklanması, köylülüğün bu genel niteliğinin bir yansımasıydı.

M. K. Atatürk, ulusal kimliğimizin oluşmasına,

bağımsızlığımızın korunmasına ve pekiştirilmesine katkıda bulunacak bir işçi sınıfından da yanaydı. İşçi sınıfının çok zayıf olduğu koşullarda, hem bir işçi sınıfı yaratmaya, hem de bu işçi sınıfını ulusal çıkarlar çizgisinde tutmaya çalıştı.

1921 yılında daha Ulusal Kurtuluş Savaşı sürerken kabul edilen yasalarla, Zonguldak bölgesinde yabancı şirketlere ait kömür ocaklarında çalışan işçilere, günün koşullarında oldukça ileri haklar tanınmıştı.

Borçlar Kanunu'nun kabul edilmesiyle, çağdışı Osmanlı Mecelle'si yürürlükten kaldırıldı, işçi-işveren ilişkilerinde çağdaş kapitalist ilişkiler egemen kılındı.

M. K. Atatürk, işçi sınıfının önemli bir bölümünü "memur" statüsüne istihdam ederek devlete bağladı ve onlara sağladığı (günün koşullarında çok önemli olan) bazı ayrıcalıklarla memurları devletle bütünleştirdi. Ancak bunun uzun vadeli bir etkisi, işçi sınıfının "memur" ve "işçi" statülerine göre bölünmesi oldu.

1930'lu yıllarda başlayan demiryolu ve sanayileşme politikalarıyla, işçiliğin olmadığı bölgelerde, çölde vahalar gibi iktisadi devlet teşekkülleri kurul-

du. Buralarda işçilere sağlanan haklar ve çalışma koşulları, bu dönemde sınırlı sayıdaki özel sektör işletmesinde vahşice sömürülen işçilerin hak ve koşullarından çok daha gelişkindi ve iyiydi. İşçilere ve memurlara sağlanan bu hakların bir bölümü, daha sonra 3008 sayılı İş Kanunu (1936) ile daha da geliştirildi ve işçilerin geniş bir kesimine yaygınlaştırıldı.

1925 yılında bazı işçi örgütleri kapatıldı. Ancak bunların yöneticileri ağır yaptırımlarla karşılaşmadı. 1930'lu yıllarda CHP'nin kendi kontrolü altında işçi örgütü kurma çalışmaları da başarısız kaldı. İtalya, Almanya ve İspanya'da faşist partilerin iktidara geldiği, dünyanın hızla İkinci Dünya Savaşı'na sürüklendiği koşullarda, grev hakkı 1936'da, sınıf esasına dayalı cemiyet kurmak da 1938 yılında yasaklandı. Ancak grev yapmanın ve sınıf esasına dayalı cemiyet kurmanın yaptırımları hafifti. Sınıf esasına dayanmayan sendikalar, örneğin, meslek sendikaları kurmak da mümkündü.

Ancak 1938 yılı sonlarına kadar ne önemli grevler, ne de ciddi işçi örgütlenmeleri oldu. İşçi sınıfı daha oluşum sürecini yaşıyordu. İşçi sınıfının önemli bir bölümü, "memur" statüsünde önemli

ayrıcalıklardan yararlanıyordu. Kamu kurum ve kuruluşlarında işçi statüsünde çalışanlar da, özel sektördeki az sayıdaki işçinin imrendiği haklara ve çalışma koşullarına sahipti.

Bu kazanımlar, M. K. Atatürk'ün, bağımsızlık ve çağdaşlaşma mücadelesinin bütünlüğünü sağlaması sayesinde gerçekleşti.

Bugün İran, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Afganistan, Sudan gibi ülkelerde işçi sınıfının yaşadıkları, işçi sınıfımızın gözünde Atatürk'ün değerini her geçen gün daha da artırmaktadır.

İşçi-işveren ilişkisini evlat-baba ilişkisine benzetten ve sendikaları da evlatla babanın arasını bulmada tarafsız hakem haline sokmak isteyenlerin siyasal gücünün geçici olarak arttığı günümüzde, işçi sınıfının M. K. Atatürk'ün bu ülkeye kazandırdıklarına daha da sıkı bir biçimde sahip çıkması hayati bir önem kazanmaktadır. İşçi sınıfı ve TÜRK-İŞ bu görevlerini yerine getirmektedir.

M. K. Atatürk Türkiye'yi gençlere emanet etti. İnaniyorum ki, o tarihlerde gelişin bir işçi sınıfı ve işçi sınıfı hareketi olmuş olsaydı, işçi sınıfına emanet ederdi.

ÜÇÜNCÜ KAYNAK PAKETİ

Prof. Dr. OĞUZ OYAN

TÜRK-İŞ Araştırma Müdürü

31 Temmuz'da I. Kaynak Paketi, 19 Eylül'deki II. Kaynak Paketi ve son olarak 25 Kasım 1996 tarihinde III. Kaynak Paketi açıklandı. Türkiye ekonomisinin gerçek beklentilerine cevap vermeyen bu paketlerin içerdiği önerilerin,

a) bir bölümü, gerçekleşmesi mümkün olmayan hayali önlemlerden;

b) bir bölümü, borçlanma niteliğinde olduğundan kaynak sayılması mümkün olmayan önerilerden;

c) bir diğer bölümü ise, ekonominin gelecek dengelerini altüst etme pahasına bugünü kurtarmaya/zaman kazanmaya çalışan kötü siyasi fırsatçılık örneklerinden oluşuyordu.

Bununla birlikte III. Paketin ilk iki paketle karşılaştırmalı bir değerlendirmesi yapılırsa daha zararlı ve daha gözü kara bir paketle karşı karşıya olunduğu farkedilir:

- İlk iki paketin ağırlıklı "kaynak" sağlama yollarının başında döviz cinsinden tahvil/mevduat türü borçlanma kalemi geliyordu. Kaynak sayılamayacak bu tür kalemlerden beklenen boyutta giriş sağlanamamakla birlikte TL. cinsinden iç borçlanmaya geçici olarak bir destek sağlanmış oldu. Ancak bu yapılırken kamu bankaları devreye sokuldu. Bu uygulamanın devamı güç görünüyor. Gene bir kaynak sayılmayan Kamu Tek Hesabı ile karlı KİT'leri de çökertme pahasına ortak havuz uygulaması başlatıldı. Özelleştirmeler ilk iki pakette ağırlıklı görünüyordu. I. Pakette Telekom ve Etibank'ın özelleştirilmesinden 1 milyar dolar beklenirken, II. Pakette sosyal güvenlik kuruluşlarının gayrimenkullerinin satışından 425 trilyon TL. (yaklaşık 4,25 milyar dolar) bekleniyordu.

- III. Paketin ağırlıklı konusunu ise enerji

santrallerinin ve şebekelerinin kiralanması biçimindeki bir özelleştirme oluşturuyor. Kamu varlıklarının haraç-mezat özele devri anlamına gelebilecek bir çabuklukla gerçekleştirilmek istenen ve 6,9 milyar dolar beklenen bu uygulama yanında, vergi affından 2 milyar dolar ve yurtdışında çalışanlardan özel bir emeklilik hakkı yoluyla 1 milyar dolar beklendiği görülmekte.

- Son iki paket arasında daha çok ortaya çıkan bir benzerlik ise, bunların içerdiği önerilerin büyük bölümünün yasal düzenleme hazırlıkları gerektiriyor olması. Bu nedenle II. Paket önerilerinde bugüne kadar hiçbir somut adım atılamamış olup, III. Paketin bir bölümü de bugün için sadece bir niyet belgesi niteliğindedir.

III. Pakete öneriler bazında daha ayrıntılı bakılırsa şu noktaların altı çizilebilir:

1) Enerji Santrallerinin ve Şebekelerinin Kiralanması

Burada üç ayrı öneri bulunmaktadır. Birincisi, DSİ'nin inşa halinde olan 19 adet hidroelektrik santralinin yap-işlet-devret (YİP) modeliyle özele devredilmesi. Bu devirden, bugüne kadar yapılmış harcamaların karşılığı olduğu iddia edilen 2 milyar dolar gelir gelmesi umulmakta, ayrıca 3 milyar dolarlık bir ilave yatırım harcamasından kurtulunmuş olacağı iddia edilmektedir. YİP modelinin Türkiye'deki başarısız uygulaması dikkate alınırsa burada önemli soru işaretleri bulunmaktadır.

İkincisi, halen faal olan 16 termik santralin işletme haklarının 20 yıl süreyle devredilmesinden 2,25 milyar dolar beklenmektedir. Bu santrallerin sanayi bölgelerine yakın olanlarına özel sektörden yoğun bir talep gelebilecektir. Diğerleri için du-

rum daha kuşkuludur. Ama esas soru şudur: Büyük karlılık oranlarıyla çalışan bu santrallerin devri sadece kısa vadeyi kurtarmaya dönük bir siyasi fırsatçılık değil midir? Bir erken seçime hazırlanmaya yönelik bir anlayışın parti çıkarlarını ülke çıkarlarına tercih etmesi söz konusu olmakta mıdır?

Üçüncüsü, işletme hakkı TEDAŞ'ta olan 25 enerji dağıtım şebekesinin işletme haklarının devredilmesinden 2,6 milyar dolar beklenmektedir. Daha önce devredilen şebekelerle ilgili şikayetler ve sorunlar bilinirken bu kadar kapsamlı bir özelleştirilmenin öngörülmesi, ülkenin uzun vadeli çıkarlarının gözetilmediğinin bir diğer örneğidir.

Aslında burada dördüncü bir öneri daha vardır: Kısa ve uzun vadeli yatırım programında yapılması öngörülen 35 hidroelektrik santralin YİP yöntemiyle ihale edilmesi ve böylece 3 milyar dolarlık bu yatırımların özele devriyle yaklaşık 3 milyar dolarlık bir kaynak tasarrufu sağlanması! Burada da YİP modeline fazlaca bel bağlanıldığı ortaya çıkmaktadır.

2) Yurtdışında Çalışanlara Emeklilik

Halen yürürlükteki mevzuat yurda kesin dönüş yapan yurtdışında çalışan vatandaşlara borçlanma yöntemiyle Türkiye'de emeklilik hakkı sağlarken, III. Pake-tin önerisi yurda kesin dönüş şartı aranmaksızın yeni bir sosyal güvenlik hakkı getirilmesi yönündedir. Devlet garantisinde kurulacak bir "Yurtdışı Sosyal Güvenlik Kasası"na aktarılan döviz cinsinden primlerin üzerinden devletin garanti ve sosyal güvenlik hizmeti karşılığı olarak Hazine'ye yüzde 20 oranında pay aktarılması öngörülmektedir. Bundan 1 milyar dolarlık yeni bir kaynak beklendiği söylenmektedir. Ayrıca "kasa"dan yararlanma, yaş sınırı dışında, en az 3 yıl sonra başlayacağından, bu süre içinde birikecek dövizlerden Hazine'nin takriben 5 milyarlık bir fonu da kullanma imkanının doğacağı ileri sürülmektedir.

Sosyal güvenliği tam bir bezirgan zihniyetine kurban eden bu anlayış, Türki-

ye'nin sosyal güvenlik sisteminin geleceğini torpillemeye yönelirken bundan hiçbir rahatsızlık duymayabilmektedir. Eninde sonunda SSK üzerine yeni bir yük olarak çöktürülecek olan bu sistem, SSK'nın mevcut bunalımını içinden çıkılmaz bir noktaya taşıyacaktır. Hiçbir aktüaryal hesaba, hiçbir sigortacılık tekniğine, hiçbir kurumsal örgütlenmeye dayanmadan gündeme getirilmek istenen bu yeni tasavvur, eğer kanunlaşırsa, sigortalılar arasında var olan eşitsizlikleri de büyütecektir.

Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemi devleti yönetenlerin sorumlulukları nedeniyle batağa sürüklenmiş ve mevcut sosyal güvenlik kurumlarına düzenli ve sürekli bir devlet katkısı gündeme gelmişken, yeni bir "sosyal güvenlik kasası" oluşturup bunun gelirlerini de Hazine'nin borçlanma açıklarına aktarmak düşüncesi, olabilecek en kötü ve en adaletsiz uygulamadır. Bu yönde hazırlanacak bir yasa tasarısının Anayasa Mahkemesi'nden dönme olasılığı da hayli yüksek olacaktır.

3) Kamuya Ait Geçmiş Borçlarını Ödemeyenlere Kolaylık Getirilmesi

Başta vergi borçluları ve SSK prim borçluları olmak üzere kamuya borçlu olanların faiz yükünün yüzde 50'sinin affını öngören bu öneri, gerek kamu maliyesi gerekse sosyal güvenlik kuruluşları açısından onarılmaması güç yaralar açacaktır. Vergi aflarının düzenli vergi ödeyenleri mağdur eden, onlar üzerinde caydırıcı etkiler bırakan yönlerini Türkiye son 15 yıldaki vergi aflarıyla yaşamıştır. Her defasında "bu sonuncusu olacak" mazeretiyle gündeme getirilen bu aflar birbirini izlemiş, dolayısıyla vergi ödemeyi akıl dışı kılan bir ortam oluşmaya başlamıştır. Yeni af önerisi, toplum belleğinde küllenmeye başlayan bir konuyu yeniden tazeleyici bir işlev görecektir. Türkiye'de vergi kaçakçılığını teşvik eden en temel etken, vergi adaletsizliği olmaktadır. Vergi afları ise bu vergi adaletsizliğini pekiştirici bir işlev görmek bakımından vergi kaçakçılığının önemli öğelerinden biri durumuna yükselmiştir.

Refahiyol Hükümetinin bu af maddesiyle

le ilgili gerekçesi de hayli ilginçtir: "Mükelleflere çok yüksek oranda faiz uygulamalarına geçilmesi cihetine gidilmiş(...), bunun sonucu olarak mükellefler borçlarını ödeyemez hale gelmişler ve taşınamayacak ağır faiz yükü altında ezilmişlerdir". Bunun neresini düzelteceksiniz? Bir kere, DYP 1991'den itibaren bütün hükümetlerde yer almıştır, dolayısıyla gecikme faizi vb. faiz oranlarının sorumlusudur. İkincisi, sapta- nan faizler hiçbir zaman piyasa faiz hadle- rinin üzerinde olmamıştır. Üçüncüsü ve en önemlisi, devlet borçlanırken piyasa faiz hadlerinin bile bir hayli üzerinden bir borç yükü altına girmekte ama kamuya borç verenlerden hiçbiri devlete acıyıp herhan- gi bir faiz indirimine gitmemektedir.

Kamu alacaklarının bir bölümünden vazgeçilmesinin amacı, her zamanki gibi sadece alacakların tahsilinin hızlandırıl- masıyla sınırlı tutulmaktadır. Bunun orta vadede kamu alacaklarının tahsilini zor- laştırması gibi bir sonucu vardır; oysa orta vadeyi hesaba katmayan hükümetlerce bu olumsuzluk sorun bile sayılmamakta- dır.

4) Otoyol ve Köprü Geçişlerinde Kolaylık ve Tenzilat Sağlanması

5 trilyon TL dolayında bir gelir bekle- nen böyle önemsiz bir önerinin dahi kay- nak paketinde yer bulabiliyor olması, tıpkı önceki paketlerde olduğu gibi önerilerin bütününün ciddiyetini tartışılır kılma- ktadır.

5) Tahvillerin Vergilendirilmesinde Adaletin Sağlanması

III. Paketin bu başlık altında sunduğu önlem ise, bankalar ve işletmelerin port- föylerinde tuttukları uzun vadeli devlet ka- ğıtlarına yıllık faiz ve kur farkı tahakkuk ettirilmemesinden doğan vergi kaybını ön- lemeye yöneliktir. Bu önlem özellikle ya- bancı devlet kağıtlarına yatırım yapan mali kurumları etkileyecektir. Beklenen 200 milyon dolarlık yani 20 trilyon TL'lik gelirin ciddi bir kaynak olmaktan ziyade vergileme tekniği açısından bir anlamı ol- duğu söylenebilir.

6) Yolcu Beraberinde İhracatta İşlemlerin Kolaylaştırılması

Bu sonuncu önlem ise tam olarak anla- şılamamaktadır. Henüz bir yasa tasarısına dönüşmemiş bulunan bu öneride, Laleli/ Salıpazarı esnafının talepleri doğrultusun- da "tıpkı altın stokunda olduğu gibi bir de- faya mahsus olmak üzere bavul ticareti yapanların stoklarının cüzi bir ödeme kar- şılığında bildirilmesi imkanın sağlanması" istenmektedir. Bu işlemde 1 milyar dolar- lık bir gelir beklenmektedir. Yapılacak "ye- ni bir düzenlemeyle de bu ihracatçılar hiç- bir ilave formaliteye maruz kalmadan her türlü ihracat teşviklerinden yararlanacak- lar, yaptıkları bu ihracatı resmen göstere- medikleri için müteakip ay ödemeye mec- bur kaldıkları KDV'den kurtulacaklardır". Bunun yeni kara para aklama düzenekle- rine dönüşmeden nasıl düzenlenebileceği ise tam bir belirsizlik içinde bırakılmıştır. Aslında yolcu beraberindeki mallar için KDV iadesinin kolaylaştırılmasının sağlan- ması yoluyla pekala bavul ticareti yapan esnafın KDV yükünü üzerinden atması ve belgeli çalışmasının sağlanması teknik olarak mümkün olabilirdi. Yeter ki devlet güvenilirliğini yitirmesin, vergi denetimle- rini yapabilsin ve kaçak çalışmaya en faz- la eğilim gösteren kesimlerin toplandığı bu sektörü disipline edebilsin!

Beş ayda üç kaynak paketi çıkaran Er- bakan Hükümetinin yeni yeni paketlerle ortaya çıkmasına galiba kamuoyunun alışması gerekiyor. Sermaye gruplarının küçük, orta, büyük bütün kesimlerinin tep- kisini toplamadan, büyük sermayenin bir bölümünü karşısına alırken diğer bir bölü- münü yanına çekmeye özen göstererek yol almaya çalışan ve olası bir erken seçi- me kadar iktidarda fazla yıpranmadan kalmaya ve seçmen çevresini genişletme- ye çalışan Refah Yol Hükümetinden asla Türkiye'nin sorunlarına kalıcı çözümler beklenilmemesi gerektiği artık anlaşılmalı- dır. "Bunun kanıtı nerededir" diye soran varsa hala, kaynak paketlerini göstermek yeterli olacaktır.

SSK'DA ALT VE ÜST SINIR UYGULAMALARI

AHMET ŞEN

TÜRK-İŞ Sosyal Güvenlik Uzmanı

Bilindiği üzere 506 sayılı kanunun 78'ci maddesi alınacak primler ile verilecek ödeneklerin hesabına esas tutulacak günlük kazancın alt ve üst sınırlarının tesbitine yönelik olup, bu tesbit kanunun yürürlüğe girdiği 1.3.1965 tarihinden beri farklı usul ve esaslara göre yapılagelmıştır.

Bu farklı tesbitler ve dönemleri aşağıdaki gibidir :

■ 1.3.1965 tarihinden 1.3.1969 tarihine kadar 78'ci maddenin 506 sayılı kanunda yer alan ilk durumuna göre üst sınır bu kanunla günlük 100.- TL. olarak tesbit edilmiş alt sınırda maddedeki hükme istinaden günlük 6.- TL. den aşağı olmamak üzere Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenmiştir.

■ 1.3.1969 tarihinden 1.10.1971 tarihine kadar alt ve üst sınır tutarları kanunla belirlenmiştir. (1186 S.K.)

■ 1.10.1971 tarihinden 1.7.1975 tarihine kadar alt ve üst sınır tutarları miktar olarak yine kanunla belirlenmiştir. (1474 S.K.)

■ 1.7.1975 tarihinden 1.4.1981 tarihine kadar olan sürede alt sınır : İş Kanununa göre tesbit edilen en düşük Asgari Ücret olacağı kanunla hükme bağlanmıştır. (1912 S.K.) Ancak bu tabir 2167 sayılı kanunla bilahare "İş Kanununca tesbit edilen asgari ücretlerdir" şeklinde değiştirilmiştir.

■ 1.7.1975 tarihinden 11.7.1978 tarihine kadar olan sürede üst sınır yine kanunla tesbit edilmiş ancak kanunla belirlenmiş üst sınırın iki yılda bir artırılması hususunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir. (1912 S.K.)

■ 11.7.1978 tarihinden 1.4.1981 tarihine kadar üst sınır gösterge tablosundaki en yüksek göstergenin Bütçe Kanunu ile tesbit edilen katsayısı ile çarpımının 30'da biri olarak kabul edilmiştir. (2167 S.K.)

■ 1.4.1981 tarihinden 1.1.1983 tarihine kadar günlük kazancın üst sınırı gösterge tablosundaki en yüksek göstergenin, alt sınırda en düşük göstergenin katsayı ile çarpımının 30'da biri olarak kabul edilmiştir. (2422 S.K.)

■ 1.1.1983 tarihinden 1.7.1987 tarihine kadar alt sınır gösterge tablosundaki en düşük göstergenin katsayı ile çarpımının 30'da biri, üst sınır ile gösterge tablosundaki en yüksek göstergenin katsayı ile çarpımına Kurumca

ödenen sosyal yardım zammının ilavesi suretiyle bulunacak rakamın 30'da biri olarak kabul edilmiştir. (2795 S.K.)

■ 1.7.1987 tarihinden itibaren ve halen uygulanan en son sisteme göre :

Günlük kazancın alt sınırı gösterge tablosundaki en düşük göstergenin katsayı ile çarpımının 30'da biri, üst sınırı ise üst gösterge tablosundaki en yüksek göstergenin katsayı ile çarpımının 30'da biri olarak belirlenmesi kabul edilmiştir. (3395 S.K.)

Katsayı daima yürürlükteki Memur Maaş hesabına esas olacak katsayılardır. Bölüm sonucu bulunan günlük kazancın küsüratları tarna iblağ edilir.

Keyfiyet böyle iken halen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanıp TBMM'ne sunulmuş bulunan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarılarında alt ve üst sınır tesbiti ile ilgili 78'ci madde daha önceki sistem ve usullerin hepsinden ayrılarak aşağıdaki şekilde tertiplenmiştir:

MADDE 8- 506 sayılı Kanunun 78'nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve bu maddeye ikinci fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Bu Kanun gereğince alınacak prim ve verilecek ödeneklerin hesabına esas tutulan günlük kazancın alt sınırı, bu Kanuna ekli gösterge tablosundaki en düşük göstergenin katsayı ile çarpımının otuzda biridir. Üst sınırı ise, 25.8.1971 tarih ve 1475 sayılı İş Kanununun 33'ncü maddesine göre sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için tesbit edilen günlük asgari ücretin iki katıdır. Prime esas kazancın üst sınırını asgari ücretin üç katına kadar yükseltmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Bu şekilde bulunacak günlük kazançların bin liranın altındaki kesirleri tarna çıkarılır.

Prime esas günlük kazancın Bakanlar Kurulunca yükseltilen üst sınırının, üst gösterge tablosundaki en yüksek göstergenin katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın otuzda biri alınmak suretiyle bulunan günlük kazancın altında kalması halinde, alınacak prim ve verilecek ödeneklerin hesaplanmasında yüksek olan günlük kazanç esas alınır".

Sosyal Sigortalar Kurumunun tatbikatında alınan primler ile bağlanan gelir ve aylıklar daima tavan ve taban sınırları arasında inhisar ettiğinden tavan ve taban sınırları arasındaki orantısızlıklar sigortalı veya hak sahiplerine bağlanan gelir ve aylıklara da yansımakta aynı şartlara sahip emekliler arasında da önemli boyutlarda haksızlıklara ve ayrıcalıklara sebep olmaktadır.

Örneğin :

506 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 1965 yılında asgari sınır aylık 24.- TL., azami sınır da aylık 3000.- TL olup tavan ücret taban ücretin 12.5 katıdır. Bu oran 1969 yılından beri gayet düzensiz ve oransız bir şekilde devamlı azalarak gelmiş hatta 1.9.1965 ile 15.11.1995 tarihleri arasında Sigorta Primlerine esas alınacak aylık en az ücret 8.460.000.- TL. olduğu halde bu dönemde SSK'nın tavan ücreti aylık 8.146.260.-TL. olup sınırın ücret üst sınır ücretten daha fazla duruma gelerek SSK için asgari ve azami ücret mefhumları anlamlarını kaybetmişlerdir. Alt ve üst sınırlardan aylık alanların hemen hemen aynı düzeye gelmelerinin sebebi budur, bu bakımdan 506 sayılı kanunun 78'ci maddesi emekli aylıklarındaki istikrarı temin bakımından çok önemlidir.

Yeni tasarıdaki maddenin mevcut durumlarla mukayese ederek açıklanması halinde aşağıdaki sonuçlar husule gelecektir :

Halen Gösterge ve Katsayıya dayalı hesaplamalar sonucu SSK'nın :

	Günlük	Aylık
Alt sınır prime esas ücreti	504.900.- TL.	15.147.000.- TL.
Üst sınır prime esas ücreti	973.590.- TL.	29.207.700.- TL.

olarak tesbit edilmiştir.

Şimdi yeni tasarıdaki madde bu uygulamayı tamamen değiştirerek tavan miktarı gösterge tablolannın dışına çıkarmış ve iş kanununa göre tesbit olunan asgari ücretin katlarına bağlamıştır. Ancak ne varki bağlanacak gelir ve aylıklar yine eskiden olduğu gibi gösterge tablolannın içinde kalınarak hesap edileceği için en yüksek gösterge rakamı ile yürürlükteki katsayının çarpımı sonucu çıkacak rakamdan daha yüksek tavan miktarlarından prim alınacağı halde fazla alınan primler sigortalıların gelir veya aylıklarına yansımayacaktır.

Şöyleki halen en yüksek gösterge rakamı 11.454 olarak belirlenmiş olup, buna göre sigortalılara bağlanacak gelir veya aylıkların hesaplanmasına esas olacak en yüksek miktar;

11.454 x 2.550 = 29.207.700.- TL. olacağı halde

Prim kesilecek üst sınır aylık : 17.010.000 x 2 = 34.020.000.- TL. olacaktır. İş kanununa göre belirlenmiş bu asgari ücreti üç katına kadar Bakanlar Kurulu Kararı ile artırmakta mümkün olacağından Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip bu rakamın :

17.010.000.- x 3 = 51.030.000.- TL. olacağı muhakkaktır.

Netice itibariyle 51.030.000.- TL. den 29.207.700.- TL. düşüldüğünde 21.822.300.- TL. kalmaktadır ki, bu rakam üzerinden;

% 14 işçi hissesi : 3.055.122.- TL.

% 19,5 işveren hissesi : 4.255.348.- TL.

7.310.470.- TL.

gelir ve aylıklara yansımayacak bir bedel alınacaktır. Bu miktar karşılıksız alınacağı için bir nevi vergi olacağı gibi madde aylıklara etkisi olmayacak bir kısım ücretlere % 33,5 gibi bir yük bindirecektir. Bu defa tavan miktarlarda da kaçakçılık başlayıp kayıt dışına çıkacak vergi matrahlarını da etkileyecektir.

Ayrıca maddenin tertibi alınacak prim ve verilecek ödenekler dediği için alınan primlerin aylıklara yansıtılmaması kendi içinde de çelişkidir. Yani yeni tasarıdaki üst sınır hesabı 506 sayılı Kanunun tekniğine uygun değildir.

En yüksek göstergeye göre tesbit olunacak üst sınır, asgari ücretin katlarına göre tesbit olunacak üst sınırdan fazla olması halinde göstergeye göre tesbit olunacak rakamın esas alınacağı maddeye ilave edilmiş ise de, üst sınır tayininde uyumsuzluk ve bozukluk yine devam edecektir. TÜRK-İŞ olarak miktardan çok üst sınırın hesaplama tekniğine karşı çıkmıştır. Zira madde 506 sayılı kanunun teknik bozukluklarına bir yenisini daha ekleyecektir.

Diğer taraftan mevcut ölçülere nazaran kanun yürürlüğe girer girmezde durum şöyle olacaktır.

	Asgari Ücrete Göre Tavan 34.020.000.- TL.	En Yüksek Göstergeye Göre Tavan 29.207.700.- TL.	İlave Farkı
% 14 İşçi Hissesi	4.762.800.-	4.089.078.-	673.722.-
% 19,5 İşveren Hissesi	6.633.900.-	5.695.501.-	938.399.-
			1.612.121.-
			karşılıksız alınan prim.

Her ne kadar periyodik dönemler itibariyle yapılacak zamm ve düzenlemelerle en yüksek gösterge rakamı büyütülerek bu mahsurun telafi edilebileceği düşünülebilir ise de bu bütüne İş Kanununa göre asgari ücret artışları ile pek uyumlu olmayacaktır. Kaldiki zaten yetkililerin maksadı da fazla prim olarak SSK'ya mali yönden güçlendirmektir, yoksa bu tür bir değişikliğe ne gerek vardır.

1997 YILINA GİRERKEN TÜRKİYE EKONOMİSİ

ENİS BAĞDADIOĞLU

TÜRK-İŞ Araştırma Mdr. Yrd.

BÜLENT KÜPELİ

TÜRK-İŞ Araştırma Uzmanı

1996 yılının ikinci yarısı itibariyle ekonomik alanda meydana gelen gelişmeler, özellikle 1997 Yılı Programı ile Bütçe Kanun Tasarısının hazırlandığı ekonomik ortamın bilinmesi ve değerlendirilmesi açısından önemli ipuçları vermektedir.

1995 yılının ikinci yarısından itibaren hızla büyüyen ekonomi, 1996 yılının ilk yarısında da devam etmiş ve beklentilerin çok ötesinde genişleme göstermiştir. GSMH büyümesi 1996 yılının ilk çeyreğinde yüzde 12.2, ikinci çeyreğinde ise yüzde 8.6 olmuştur. Geçici verilere göre, içinde bulunduğumuz yılın ilk yarısında yüzde 10.3 olarak gerçekleşen büyüme hızının 1996'nın tamamında yüzde 7.5 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. 1997 yılı büyüme hedefi ise yüzde 4 olarak öngörülmektedir.

1996 yılının ilk yarısında katma değer sanayi sektöründe yüzde 8.1, hizmetler sektöründe ise yüzde 10.7 oranında artmıştır. Dış ticaret rakamları ve harcamalar yöntemiyle GSMH rakamları henüz açıklanmamış olmakla beraber, büyümenin iç talep kaynaklı olduğu söylenebilmektedir. Özellikle ithalatındaki hızlı büyüme dikkati çekmektedir. Bunun yanı sıra, ticaret ve ulaştırma sektöründeki büyüme hızı da iç talebin canlı olduğunu göstermektedir.

Türkiye ekonomisi istikrarsız büyüme göstermesinin yanı sıra sağlıklı bir büyüme gerçekleştirmektedir. Özellikle 1996 yılı itibariyle ekonomik büyümenin daha çok tüketim harcamalarından kaynaklandığı görülmektedir.

Tüketimin GSMH büyümesine katkısı yüzde 7.3 olurken, büyüme hızını uzun dönemde belirleyecek olan yatırımların katkısı yüzde 2.3 oranında olmuştur.

BÜYÜME HIZI (1987 Fiyatlarıyla)

	1995					1996			1997
	I	II	III	IV	Toplam	I	II	Toplam(1)	Toplam(2)
Tarım	0.2	3.9	2.8	-1.2	2.0	-1.3	3.2	2.8	3.0
Sanayi	-1.3	20.3	17.9	12.1	8.8	7.4	6.9		4.5
Hizmetler	-1.8	12.1	8.5	5.7	6.3	12.2	9.4	8.8	4.0
GSYİH	-1.5	13.5	9.0	6.6	7.2	10.3	8.2	7.4	4.0
GSMH	-0.2	12.6	10.0	8.0	8.0	12.2	8.6	7.5	4.0

Kaynak : DPT
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program Hedefi

1995 yılında sabit fiyatlarla 11.5 oranında artış gösteren toplam kaynakların 1996 yılında yüzde 9.5 oranında artması tahmin edilmektedir. 1996 yılı yatırımlar açısından olumsuz bir trend göstermiştir. "5 Nisan Kararları"nın etkisiyle gerileyen yatırım harcamaları 1995 yılında yüzde 31.2 oranında artış göstermektedir. Ancak toplam yatırım harcamalarının 1996 yılında yüzde 9 oranında artması beklenmektedir.

1996 yılı itibariyle özel sektörde tüketim harcamalarının yatırım harcamalarından fazla olacağı tahmin edilmektedir. Özel sektör yatırım harcaması sabit fiyatlarla 1995 yılında yüzde 33 oranında artış gösterirken, 1996'da bu oran yüzde 5.6 olması beklenmektedir. Kamu sektöründe ise yatırım harcamalarının, özellikle enerji, eğitim, sağlık ve diğer hizmetlere bağlı olarak reel yüzde 27 oranında artması tahmin edilmektedir.

1995 yılında reel olarak yüzde 1.4 oranında gerileyen kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının 1996 yılında yüzde 18.6 oranında artması beklenmektedir. 1996 yılında özel kesim sabit yatırımlarının sabit fiyatlarla yüzde 8.1 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Özel sektör sabit sermaye yatırımlarının özellikle enerji sektöründe artması beklenmektedir.

Böylece 1995 yılında sabit sermaye yatırımlarının GSMH'ya oranı yüzde 23.4 iken, bu payın 1996 yılında yüzde 24 olacağı tahmin edilmektedir.

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

	GSMH içindeki Pay			Yüzde Değişme		
	1995	1996 ⁽¹⁾	1997 ⁽²⁾	1995	1996 ⁽¹⁾	1997 ⁽²⁾
Toplam	23.4	24.0	24.8	9.6	10.0	7.5
Kamu	4.2	4.6	5.2	-1.4	18.6	17.3
Özel	19.3	19.4	19.6	12.4	8.1	5.2

Kaynak : DPT

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program Hedefi

1996 yılı ödemeler dengesi ve dış ticarete ilişkin verilerin yayınlanması gecikmiştir. Gümrük Birliği ile birlikte belge ve kayıt sistemindeki değişiklikler nedeniyle söz konusu gecikmenin olduğu ifade edilmektedir.

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından 1996 yılına ait sadece Ocak-Şubat dönemine ilişkin dış ticaret istatistikleri yayınlanmıştır. Söz konusu iki aylık dönemde ihracat 3.406, ithalat 5.815 milyon dolar olurken, dış ticaret açığı 2.409 milyon dolara ulaşmıştır.

DPT tahminine göre 1996 yılı itibarıyla ihracatın yüzde 13.2 oranında artarak 24.5 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Buna karşılık ithalatın yıl sonu itibarıyla bir önceki yıla göre yüzde 26.0 oranında artarak 45 milyar dolar civarında gerçekleşmesi beklenmektedir. Böylece 1996 yılı itibarıyla dış ticaret açığının 20.5 milyar dolara ulaşacağı öngörülmektedir.

Bu tahminlere göre, 1995 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 60.6 iken 1996 yılında yüzde 54.4'e gerilemektedir.

DIŞ TİCARET (Milyon dolar)

	1995	1996 ⁽¹⁾	1997 ⁽²⁾
İthalat	35.709	45.000	50.000
İhracat	21.636	24.500	29.500
Dış Ticaret Açığı	-14.073	-20.500	-20.500
İhracat/İthalat (%)	60.6	54.4	59.0

Kaynak : DPT

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program Hedefi

1996 yılında ithalat yurtiçi üretim ve talebe bağlı olarak artış eğilimi göstermiş, buna karşılık ihracat artışı sınırlı kalmıştır. 1996 yılının ilk iki aylık dönemindeki ithalat özellikle yatırım mallarında artmıştır. Yatırım malları ithalatında görülen yüksek oranlı artışın nedeni olarak, Gümrük Birliği sürecinde, kapasite arttırımı ve kalite iyileştirilmesi çerçevesinde artan yatırım talebinin devam etmesi etkili olmuştur.

1996 yılının tamamında cari işlemler hesabının 6.850 milyon dolar açık vermesi beklenmektedir. Cari işlemler açığı 1995 yılında 2.339 milyon dolar olarak gerçekleşmişti. Dış ticaret dengesindeki bozulmanın cari işlemler dengesine yansımaları bu gelişmeye yol açarken, diğer ilginç bir nokta, gümrük birliği ile artması beklenen yabancı sermaye yatırımlarında, beklentilerin aksine bir eğilimin olmasıdır. 1996 yılının tamamında net yabancı sermaye girişinin 650 milyon dolar olması beklenmektedir. 1995 yılı net yabancı sermaye girişinin 772 milyon dolar olduğu hatırlanırsa, bu alandaki gerileme belirgin olmaktadır.

1996 yılı ile ilgili olumsuz gelişmenin yaşandığı diğer bir alan kamu finansman dengesi olmuştur. 1996 yılında toplam kamu gelirlerinin yüzde 86.7 oranında artacağı ve GSMH içindeki payının yüzde 20.5 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Kamu gelirleri içinde ağırlığı vergi gelirleri oluşturmaktadır. Vergi gelirlerinin dağılımı, çalışanlarla birlikte geniş halk kesimlerine adaletsiz yük getiren bir yapıdadır. Vergi gelirlerindeki artış dolaylı vergi gelirlerindeki yükselmeden kaynaklanmaktadır. Vasıtalı vergilerin GSMH içindeki payı 1995 yılında yüzde 10.5'ten 1996 yılında yüzde 11.2'ye yükselmektedir. KİT'lerin faktör gelirlerinde sağlanan yaklaşık 325 trilyon liralık ek artış kamu gelir-

lerini olumlu etkilemiştir. Ancak sosyal fonlardaki açık 1996 yılında da devam etmiştir. Sosyal güvenlik kuruluşlarının içine düşürüldükleri finansal olumsuzluk devlet desteğine gereksinim yaratmaktadır. 1994 yılında 48 trilyon olan bu desteğin 1996 yılında 323 trilyon liraya ulaşması beklenmektedir. 1997 yılı için öngörülen destek de 594 trilyon liradır.

1996 yılı için öngörülen kamu harcamalarının GSMH'nin yüzde 30.1'ini oluşturması beklenmektedir. Bu gelişmede faiz ödemelerindeki artışın etkisi büyüktür. Faiz ödemeleri yanı sıra sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferlerin de etkisiyle 1996 yılında transfer harcamaları 2 katrilyon 519 trilyon liraya ulaşmakta ve GSMH içindeki payı yüzde 14.3 olmaktadır. 1996 yılında sabit sermaye yatırımları ve diğer harcamaların GSMH içindeki payında anlamlı bir değişiklik beklenmektedir.

Ancak 1997 yılı ile ilgili beklentiler "iyimser" bir yaklaşımı içermektedir. Örneğin özelleştirme ve gayrimenkul satış gelirlerinden 1 katrilyon 276 trilyon lira beklenmektedir. 1996 yılındaki "gelir" in 29 trilyon lira olduğu gözönünde tutulursa, bu öngörünün sağlıklı olup olmadığı daha iyi anlaşılmaktadır.

Hatırlanacağı üzere "5 Nisan Kararları"nın temelinde kamu kesimi borçlanma gereği öncelik almış ve 1993 yılında yüzde 12.0 olan kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'ya oranının düşürülmesi gereği üzerinde durulmuştur. 1994 yılında uygulanan ve bedeli büyük ölçüde çalışanlar tarafından ödenen istikrar önlemlerinin etkisiyle yüzde 7.9'a gerileyen KKBG/GSMH oranı, 1995 yılında da düşüş eğilimini sürdürmüş ve yüzde 5.4 olarak gerçekleşmiştir. 1996 yılında ise KKBG'nin GSMH'ya oranının 9.6 oranında gerçekleşmesi beklenmektedir.

1997 yılı itibarıyla söz konusu oranın yüzde 0.4 olması hedeflenmiştir.

1995 yılının ilk on ayı itibarıyla yüzde 53.3 olan toptan eşya fiyat artış hızı 1996 yılının aynı döneminde, özellikle kamu fiyat ayarlanmalarının etkisiyle yüzde 69.3'e yükselmiştir. 1996 yılının ilk on ayında kamu kesimindeki fiyat artış hızı yüzde 85.1, özel kesimdeki fiyat artış hızı ise yüzde 65.0 oranında olmuştur.

Yıl sonu itibarıyla toptan eşya fiyat indeksi 12 aylık artış hızının yüzde 86.0, ortalama artış hızının ise yüzde 76.0 olacağı tahmin edilmektedir.

Tüketici fiyatları artış hızı ise 1996'nın Ekim ayı itibarıyla on ayda yüzde 65.3 olarak gerçekleşmiştir. Yıl sonu itibarıyla bu oranın yüzde 80 düzeyini aşması tahmin edilmektedir.

Ekonomik Programın "fiyat artışlarını etkileyen faktörlere ilişkin gelişmeler" tablosunda yer alan nominal ücretlere ilişkin veriler bir gerçeği ortaya koymaktadır. 1996 yılı Ekim ayı itibarıyla tüketici fiyatları yıllık yüzde 80.2 düzeyinde iken, devlet iç borçlanma senetlerinin ortalama faizi yıllık 135.8'dir ve söz konusu yılda kamu kesiminde giyinik nominal ücret artışı sadece yüzde 38.3 oranında olmuştur.

1994 ve nispeten 1995 yıllarında uygulanan daraltıcı maliye politikası 1996 yılında sürdürülememiştir. Borç faizi ödemeleri, sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferler, savunma ve güvenlik harcamalarındaki artış, kamu personelinin maaşlarına yapılan düzenlemelerin de etkisiyle 1996 yılında harcamalar bir önceki yıla göre artmış ve fakat gelirler aynı düzeyde kalmıştır.

KAMU KESİMİ TOPLAM GELİR ve HARCAMALARI

(Cari Fiyatlarla GSMH'ya Oranlar, Yüzde)

	1994	1995	1996 ⁽¹⁾	1997 ⁽²⁾
Vergiler	18,8	17,2	18,0	20,5
- Vasıtasız	8,1	6,5	6,6	7,9
- Vasıtalı	10,4	10,5	11,2	12,4
- Servet	0,3	0,2	0,2	0,2
Vergi Dışı Normal Gelirler	1,5	1,5	0,7	0,7
Faktör Gelirleri	2,0	3,3	3,8	3,5
Sosyal Fonlar	-1,2	-1,7	-2,2	-2,3
TOPLAM	21,0	20,4	20,3	22,4
- Özelleştirme ve Gayri				
Men. Sat. Geliri	0,5	0,3	0,2	5,0
TOPLAM GELİR	21,5	20,7	20,5	27,4
Cari Harcamalar	10,7	9,6	10,3	10,7
Yatırım Harcamaları	3,6	3,8	4,5	5,2
- Sabit Sermaye	4,9	4,2	4,6	5,2
- Stok Değişmesi	-1,3	-0,4	-0,1	0,0
Transfer Harcamaları	12,5	11,6	14,3	11,1
- Cari Transferler (Net)	11,1	10,9	13,4	10,9
- Sermaye Transferleri	1,4	0,7	0,9	0,2
Stok Değişim Fonu	2,6	1,1	1,1	0,8
TOPLAM HARCAMA	29,4	26,1	30,1	27,8
BORÇLANMA GEREĞİ	7,9	5,4	9,6	0,4

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program Hedefi

Kaynak : DPT

Böylece 1996 yılı itibarıyla 861 trilyon lira olarak hedeflenen bütçe açığının 1 katrilyon 300 trilyon liraya ulaşacağı öngörülmektedir. Bütçe açığının GSMH'ya oranı da 4.8 puan artarak yüzde 8.8 düzeyine erişeceği tahmin edilmektedir.

Bütçeden yapılan transferler bütçe açığının büyümesinde etkili olmakla beraber, bütçe açığı üzerindeki esas baskıyı iç faiz ödemeleri oluşturmaktadır. Personel harcamaları ise, geçen yılın bütçesine göre 1997 bütçesinde yüzde 52.8 oranında artırılarak 1997 yılı için öngörülen enflasyonun dahi altında tutulmuştur.

1996 yılında 1.300 trilyon liralık bütçe açığı ve 3.201 trilyon liralık borç ödemelerinden oluşan toplam 4.501 trilyon liralık finansman ihtiyacı büyük ölçüde iç borçlanma ile karşılanmıştır.

1996 yılı Ocak-Eylül döneminde, iç borç stoku 1995 yıl sonuna göre 1.374 trilyon lira artarak 2.733,7 trilyon liraya ulaşmıştır.

Ekonomik kaynakların harekete geçirilerek kamu borçlanma ihtiyacının azaltılması ve borç faizlerinin ekonomi üzerindeki yükünün hafifletilmesi amacıyla, 1996 yılının Temmuz ve Eylül aylarında açıklanan "Kaynak Paketleri" kapsamında yapılan düzenlemelerin, beklenen etkisini şimdiye kadar göstermediği ortaya çıkmıştır. Bu durum, açıklanacağı ifade edilen "yeni kaynak paketi" ile ortaya konulmaktadır.

Açıklanan kaynak paketleri ile yapılan düzenlemelerde esas olarak, özelleştirme ve kamuya ait taşınmazların satışlarının hızlandırılması amaçlanmıştır. Kaynak paketlerinden sağlanacak gelirler dikkate alınarak 1997 yılı bütçesinin denk olması öngörülmektedir.

1990'lı yıllarda iyice bozulan Konsolide Bütçe yapısı 1997 yılına yönelik olarak Koalisyon Hükümeti tarafından gayri samimi bir biçimde, gerçekçi kaynaklara dayanmadan, kağıt üzerinde gelir-gider dengesi

sağlanarak açık vermeyen denk bir bütçeye dönüştürülmüştür.

Kamu gelir ve harcamalarının önemli bir kısmını oluşturan konsolide bütçelerin yapısındaki değişmelere geçtiğimiz yıllar dikkate alınarak kısaca bakıldığında; konsolide bütçe harcamalarının son yıllarda önemli ölçüde arttığı, ancak bu artışın büyük ölçüde bütçe finansmanında kullanılan borçlanmanın etkisiyle oluşan faiz ödemelerinden kaynaklandığı görülmektedir.

Bilindiği gibi 1997 bütçesi denk bir bütçe olarak sunulmuştur. 6.2 katrilyon olarak bağlanan bütçenin açık vermeyen ilk ve tek bütçe olarak gösterilmesi TÜRK-İŞ Dergisi'nin Ekim 1996 sayısında ayrıntılı olarak incelenip gayri ciddi bir bütçeleme anlayışının ürünü olarak değerlendirilmiştir.

Bütçe tasısının faiz ödemelerini gizleme yönü yanında özelleştirmeden beklenen gelirleri aşırı ölçüde şişirmesi söz konusudur.

Özelleştirilmeyle sağlanması beklenen gelirlerin ne derece ciddi olduğunu tartışmaya bile gerek yoktur. Özelleştirmenin gündeme geldiği ve uygulama sonuçlarının alındığı günden bu yana geçen 12 yıllık sürede 3 milyar dolar tutarında özelleştirme yapılmıştır. Ancak görülen odur ki 1997 yılı, saplantı haline gelen özelleştirme konusunda yoğun tartışma ve saldırıların yaşanacağı bir yıl olacaktır.

Görüldüğü gibi, Türkiye ekonomisi son 7-8 yıllık dönemde çeşitli ekonomik önlemler uygulamaya konmuş olmasına rağmen, 1996 yılında da makro-ekonomik istikrarsızlıktan kurtulamamıştır. Yapısal sorunların aşılmasına yönelik ciddi, tutarlı ve kalıcı çözümler yerine, kısa vadeli yaklaşımlarla günü kurtarmaya yönelik yaklaşımlar egemen olmaktadır. Bu yaklaşım sorunları ertelemekte ve fakat bir dönem sonra daha da ağırlaşarak yeniden ortaya çıkmaktadır.

TÜRKİYE'DE ÇALIŞAN ÇOCUKLAR: KÜRESELLEŞME OLGUSU VE GÜMRÜK BİRLİĞİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME (III)

ÖZCAN KARABULUT

TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bürosu Müdürü

2.4 Çalışan Çocukların Çalıştıkları Yerler ve Çalışma Koşulları

Çalışan Çocuklar aile bütçesine katkıda bulunmak ve bir meslek öğrenmek amacıyla genellikle küçük sanayide, enformel sektörde, tarımsal alanda, esnaf ve sanatkarlar yanında, marjinal çalışma alanlarında; işyerlerinde, evde, sokakta çalışan küçük yaştaki kimselerdir. Eğitim yaşındaki çocukların çalışmaları tam zamanlı ya da yarı zamanlı olarak gerçekleşmektedir. Çalıştıkları sektörler ve çalışma biçimleri ne olursa olsun çocuklar çalışma yaşamında ortak risk ve tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bulunulan çalışma ortamı, yapılan işler çocukların yaşlarına uygun olmayıp, ruhsal ve fiziksel sağlıklarını tehdit etmektedir. Çocukların istismarı şu şekilde kendini göstermektedir. Çocukların çocukluklarını yaşayacakları, eğitim göcekleri yaşta bu haklarından yoksun olmaları, bunun yanında ekonomik sömürü, kötü koşullarda çalışma nedeniyle sağlık sorunlarıdır. Çok yaygın olmasa da cinsel istismar da sözkonusudur.

Çocuklar daha çok, büyük kentlerde formel sektörün yanında çeşitli faaliyetlerle genişleyen enformel sektörde çalışmaktadırlar. Büyük işyerlerinde yapılan bir anket çalışmasında (TİSK, 1994) çalışan çocukların sayısı 27.671 olup, çalışan çocuklar toplam çalışanların % 2,9'unu oluşturmaktadır. Araştırmaya göre, çalışan çocukların % 94,1'i meslek lisesi öğrencileri, % 2,6'sı işçi, % 2,9'u çırak statüsünde, % 0,4'ü ise part-time çalışan çocuklardır.⁽¹⁾

Enformel sektör, kurumsallaşmamış üretim ve çalışma ilişkilerini ifade etmektedir. Enformel sektörün temel özelliği, az sermaye ve yoğun emek ile üretimin yapılması ve nitelikli işgücüne fazla gereksinimi ol-

mamasıdır. Bu nedenle sektöre giriş kolaydır; formel sektörün dışındakı işgücü, özellikle çocuk işgücü enformel sektöre girmektedir. Enformel sektör, tarım, imalat, ticaret ve hizmet sektörlerini, bu sektörlerdeki farklı çalışma biçimlerini ifade eden bir terim olarak da kullanılmaktadır. Küçük atölyelerde, işletmelerde yapılan faaliyetler, bireysel çalışmalarla gerçekleşen ticaret ve hizmet işleri, belli bir işyeri olmaksızın yapılan işler enformel sektör kapsamına girmektedir. Anılan işlerden büyük bir bölümü kayıtsız işlerden oluşmaktadır. Bununla birlikte kayıtlı, ancak yasalara uygun çalışmayan işyerleri de bulunmaktadır. Enformel sektörün büyük bir bölümünde çalışanlar, çalışan çocuklar kayıtsız, sigortasız ve sendikasız çalışmaktadırlar. Sektörde çalışanlar çeşitli tehlike ve risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. SSK'nın 1994 yılı verilerine göre iş kazalarının % 41'i 1-3 sigortalı işçi çalıştıran küçük işyerlerinde, % 55'i ise 10'dan az sigortalı işçi çalıştıran küçük işyerlerinde gerçekleşmiştir. Aynı yıl - 14 yaş grubundan 143, 15-19 yaş grubundan 4,257 kişi iş kazası geçirmiş ya da meslek hastalığına yakalanmıştır. Özellikle küçük ölçekli işyerlerinde sigortasız çalışan çocuk ve işçilerle ilgili bilgilere ulaşamadığı göz önüne alınacak olursa, iş kazaları ve meslek hastalıklarının gerçek oranının daha yüksek olduğu söylenebilir. İşyerlerinin kayıtsız, dağınık oluşu iş denetimini engellemektedir. Enformel sektörde çocuklar çırak olarak çalışmaktadırlar. Çocukların çırak olarak çalıştıkları yerler genellikle küçük imalat atölyeleridir. Küçük atölyelerde çırak olarak çalışan çocukların çok küçük bir bölümü çıraklık okullarına devam edebilmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre (ÇSGB, 1995), çalışan çocukların % 81,8'inin Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında olmasına rağmen,

men yalnızca % 24,7'si çıraklık okuluna gidebilmektedir.⁽²⁾

"İstanbul Deri İş Kolunun Ayakkabıcılık Alt Sektöründe Çalışan Çocukların Sorunları" başlıklı alan araştırmasında (TÜRK-İŞ, 1995); bozulan meslek eğitim sürecinde çıraklığın yerinin tesbiti, kalıtsal sürecin gösterdiği değişiklikler ve çocukların değişen konumu ve çalışma koşulları, çalışan çocukların çalışma koşullarını büyük ölçüde belirleyen mekansal boyuttaki sorunları bünyesinde toplayan yerlerin çalışma bünyesindeki yapısal durumun incelenmesi gibi üç özellik dikkate alınmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır: Sektörde, mekansal organizasyon yoktur; sektörde sağlıklı çalışma koşulları oluşturulamamıştır; üretim organizasyonu, hem geleneksel üretim açısından hem de modern üretim teknolojisi bakımından yoktur; sektörde sosyal güvenlik yoktur; sektörde çalışan çocuklara meslek eğitimi ve öğretimi sağlanması asli unsur olması gerekirken geri plana itilmiştir; sektörde modern endüstri ilişkileri sistemi gerçekleştirilemediğinden sendikal girişim yoktur.⁽³⁾

Küçük işyerlerinde çırak olarak çalışan çocuklardan çıraklık okullarına gidebilenler "şanslı" grubu oluşturmaktadırlar. 1995 yılında 300 Çıraklık Eğitim Merkezinde 86 meslek dalında 200.000 çırak eğitim görmektedir. Çıraklık Eğitim Merkezine devam edebilen çocuklar 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu gereğince haftada bir gün eğitim görmekte, diğer günlerde işyerlerinde çalışmaktadırlar. Çırak olarak çalışan çocuklar da işyerlerinde çeşitli sağlık ve güvenlik riskleriyle karşı karşıyadırlar. Yetişkinlerle aynı koşullarda çalışan çocuklar yetişkin işçilere göre daha korumasızdırlar. Yapılan bir araştırmada (ÇSGB, 1995) risklerin tümü değerlendirildiğinde çocukların % 24,9'u, yetişkin işçilerin ise % 15,0'i bu riskler karşısında tümü ile korumasız olduklarını göstermektedir.⁽⁴⁾

Aynı araştırmanın sonuçlarına göre, çocuklar çıraklık eğitimine çıraklık sözleşmeleriyle başlamaları gerekirken çoğunlukla buna uyulmadığı, çocuklara periyodik sağlık muayenesi yapılmadığı, bir ay ücretli izin yapılmadıkları, yasal çalışma sürelerinden daha uzun çalıştırıldıkları saptanmıştır. Bunu, bu alanda yapılan başka araştırmaların sonuçları da desteklemektedir.

Araştırmanın bir başka çarpıcı sonucu ise, işyerlerinde çalışan çocukların % 34'ünün çıraklık okuluna gidebilmesi ve bunların yalnızca % 17'sinin sigortalı olabilmesidir.

Tüm bunlar, 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nun getirdiği yasal düzenlemelere genellikle uyulmadığını, çıraklık okuluna devam etme şansını bulabilen çocukların da enformel çıraklık süreçlerinde yer alan çırakların sorunlarına benzer sorunları yaşadığını göstermektedir.

Çalışan çocuklar üzerindeki öncelikli risk ve tehlikeler; günlük uzun çalışma süreleri, işin kötü ve sağlıksız koşullarda yapılması, düşük ücret, sosyal güvenlik haklarından yararlanmama, yetersiz beslenme olarak sıralanabilmektedir.

Soğuk ve Sıcak Metal, Ağaç, Şahsi Hizmetler, Hazır Giysi Ayakkabı ve Eşya Üretimi, Hazır Kumaş ve Deri Giysi ve Oto Karter, Boya, Motor Bakım ve Onarımı gibi 7 alt işkolunda ve İş Teftiş Grup Başkanlığına bağlı 25 ilde gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları (ÇSGB, 1995); çocukların, üretim için yeterli alt yapısı olmayan; eski üretim tekniklerinin, koruyucusuz makinelerin, tezgahların, aletlerin; parlayıcı, patlayıcı, zararlı ve tehlikeli maddelerin kullanıldığı iş yerlerinde; yaşına, bedensel ve akılsal gelişimine; bilgi ve beceri düzeyine uygun olmayan işlerde; çok düşük ücretlerle ve her türlü korumadan yoksun olarak, gün boyu çalıştırılmakta olduğunu göstermektedir.⁽⁵⁾

Bu alanda yapılan başka bir araştırma (TÜRK-İŞ, 1994); çocukların ilgi, beceri, fiziksel ve ruhsal durumlarına göre işe yerleştirilmediklerini, riskli ve tehlikeli çalışma koşullarında uzun sürelerle çalıştıklarını, yetersiz ücret aldıklarını, bir anlamda karnın tokluğuna çalıştıklarını, sosyal güvenlik haklarından yararlanmadıklarını ortaya koymuştur. Aynı araştırmanın sonuçlarına göre, çalışan çocukların % 38'i günde 10 saatten fazla, % 37'si ise günde 8-10 saat arasında çalıştırılmaktadır. İş sürelerinin düzensiz oluşu, çocukların aşırı ölçüde çalıştırılması ve herhangi bir ek ücret ödenmeden çalıştırılmak zorunda bırakılması çocuk emeğinin ne ölçüde sömürüldüğünün bir kanıtı durumundadır.⁽⁶⁾

Çocukların uzun süre çalışmaları başlı başına bir risk oluşturmaktadır. Uzun süre çalışmalar iş kazası ve meslek hastalıkları vb. riskleri de arttıran bir etken durumundadır. Çalışma ortamlarında uzun süre çalışmalar nedeniyle yorulma, fiziksel ve zihinsel yüklenme ve bunlara bağlı olarak iş kazaları ve meslek hastalıklarına yakalanma riski artmaktadır. 1475 sayılı İş Kanunu'nun 61. maddesine göre çalışma süresi haftada en çok 45 saattir. Ancak, çeşitli araştırmaların ortaya koyduğu gibi, yasal çalışma süresi aşılarak, haftada 45 saatin üzerinde bir çalışma gerçekleşmektedir. Ayrıca, çalışanların, çalışan çocukların uzun süre çalışmalarının işverenler açısından da yarattığı riskler bulunmaktadır.

Çalışma ortamları genellikle işçi sağlığı ve iş güvenliği kurallarına uygun değildir. Mekanlar küçük, gürültülü, havalandırma önlemleri alınmamıştır. Bu tür çalışma ortamlarında kullanılan çeşitli maddeler çalışanların ve çalışan çocukların sağlıklarını ve güvenlikleri açısından tehlikeler içermektedir. Örneğin ayakkabı, saya, saracıye ve deri konfeksiyon sanayiinde kullanılan ilaç, solüsyon gibi yapıştırıcılar içindeki kimyasallar bu iş kolunda çalışanlar ve özellikle çalışan çocuklar üzerindeki en önemli tehlikeyi oluşturmaktadır. Hegzan, heptan ve toluen gibi zararlı kimyasallar, solvent gibi organik sıvılar çalışanlarda kalp, akciğer hastalıklarına, karaciğer, böbrek bozukluğuna, sinir felcine neden olmakta, tolvenli yapıştırıcıların sürekli koklama ihtiyacı gibi bağımlılık etkileri de bulunmaktadır.

1992-1994 yılı sonuna kadar SSK İstanbul Meslek Hastalıkları Hastanesine yatırılan hastalardan 71'inde yapıştırıcılara bağlı "pholinöropati" saptanmıştır. Bunların 27'si 18 yaşından küçüktür. (Yüksel, 1995)⁽⁷⁾

Ayrıca hegzan ve heptanlı yapıştırıcıların kullanıldığı işyerlerinde yangın ve patlama tehlikesi bulunmaktadır.

Sokakta çalışan çocuklar kavramı; aile bütçesine katkıda bulunmak ya da kendi masraflarını karşılamak için günün bir bölümünde sokakta çalışan, gecenin erken ya da geç bir saatinde evine dönen çocuklar için kullanılmaktadır. Bu çocukların aile ilişkileri sürmektedir; ancak, günleri-

nin önemli bir bölümünü aile korumasından, yaşadıkları çevreden oldukça uzak sokaklarda geçirmektedirler. (Zeytinoğlu, 1991)⁽⁸⁾

Sokakta çalışan çocuklar ciklet, su, balon, simit satıp, ayakkabı boyayıp, hamallık, çöp toplayıcılığı, çiçek satıcılığı yapmakta, sık sık iş değiştirmektedirler. Bu çocuklar uzun sürelerle çalışmakta, bir bölümü asgari ücretin üstünde de olsa genellikle az para kazanmakta, yetersiz beslenmekte, ağır yük taşımakta, çeşitli kazalara uğramaktadırlar. Ayrıca çalıştıkları ve bulundukları ortamlar çocuklar için tehlikeli olabilmektedir. Çocuklar fiziksel ve cinsel istismara açık ortam ve koşullarda çalışmaktadır. Sokakta çalışan çocuklar zabıta ve polislerle sık sık karşı karşıya gelmekte, çeşitli kişilerden fena muamele görmekte, sokak çetelerine girmekte, zararlı maddelere alışabilmektedir. Sokakların tehlikeli ortamlarında çalışan çocuklar sıklıkla okulu terketmek zorunda kalmakta, aileleriyle sorunları arttığında evden kaçmakta, zamanlarının büyük bir bölümünü sokakta geçirmektedirler. Ailesi ve okuluyla ilişkisi kesilerek sokak çocuğu olmaya aday önemli sayıda çalışan çocuğun olduğunu, bu alanda yapılan bazı araştırmalar ortaya koymuştur.

(devam edecek)

- (1) TİSK, Türkiye'de Çocuk İşgücü, Ekim 1994.
- (2) ÇSGB, Çalışan Çocukların Korunması İçin Politika ve Eylem Programı Yöntem ve Önerisi, Ocak 1995.
- (3) Çalışan Çocukların Sorunları, Gelecek Beklentisi ve Sendikalara Düşen Görevler, TÜRK-İŞ 1995.
- (4) ÇSGB, Çalışan Çocukların Korunması İçin Politika ve Eylem Programı Yöntem ve Önerisi, Ocak 1993.
- (5) ÇSGB, Çalışan Çocukların Korunması İçin Politika ve Eylem Programı Yöntem ve Önerisi, Ocak 1993.
- (6) TÜRK-İŞ Ankara Sanayiinde Bir Saha Araştırması, Temmuz 1994.
- (7) Yüksel Nesrin, "Deri İşkolunda Çalışan Çocukların Sağlık Sorunları", Deri İşkolunda Çalışan Çocukların Sorunları Eğitim Semineri, Mart 1995.
- (8) Zeytinoğlu Sezen, "Sokakta Çalışan Çocuklar ve Sokak Çocukları", Çocuk İstismarı ve İhmal Derneği, 1991.

RECEP KIRIM

YILDIRIM KOÇ

Genel Başkan Danışmanı

Teksif'in ve TÜRK-İŞ'in kuruluşunda önemli rol oynayan ve 1957 yılında DP Bursa Milletvekili seçilen Sayın Recep Kırım ile 22.10.1987 tarihinde Kapalıçarşı'daki dükkanında ve 9.11.1996 günü Teksif Bursa Şubesi'nde iki konuşma yaptım. Sayın Recep Kırım'ın bu iki görüşmede anlattıklarının geniş bir özeti aşağıda sunulmaktadır.

Recep Kırım 1922 yılında Yunanistan'da Drama'da dünyaya geldi. Babası Yunanistan'da belediye başkanıydı. Tütüncülük yapardı. Kendi arazisi vardı. Lakapları, "Reisoğulları" idi. 1923 yılında mübadele ile Türkiye'ye geldiler. Önce Trakya'ya iskan edildiler. Daha sonra Bursa'ya göç ettiler. Bursa'da toprak verilmedi. Babası çiftlik kiralayarak tütüncülük yaptı. Ailenin "Kırım" soyadı, tütün kırmaktan alındı.

R. Kırım'ın ablası ve kendinden küçük üç kızkardeşi vardı. Ablası öldü. R. Kırım ilkokul, ortaokul ve liseyi Bursa'da okudu. Babası, okuması için büyük çaba gösterdi.

Bursa Erkek Lisesi'nde 1. sınıfta iken tütün hiç para etmedi. Üretilen tütünü Tekel'e babasıyla birlikte götürdüler. Tütünün yarısı iskartaya çıkarıldı ve yakmaları istendi. Tütünleri yaktılar. Çok borçlandılar, sıkıntıya düştüler. Bu olaydan birkaç gün sonra da babası hastalandı. Arkasından annesi de hastalandı, verem oldu ve bir süre sonra vefat etti. Evde çalışan kimse kalmadı. Çiftlik kiralayarak tütüncülük dönemi bitti. Babasını da 1942 yılında kaybettiler.

Ailenin yükü, en büyük çocuk olan Recep Kırım'ın omuzlarına yıkıldı. Küçük kızkardeşini Resulzade'lerin dokuma fabrikasına işçi olarak soktular. Ücretler çok düşüktü. Bu yıllarda Bursa'da önemli işletme olarak Sümerbank'ın Merinos Fabrikası,

İpekiş, Gaffarzadelerin, Resulzadelerin, Ramangalların ve Kolsuz Faik'in dokuma fabrikaları vardı. Merinos Fabrikası 1938 yılında açılmıştı. Atatürk bu açılışa gelmişti.

R. Kırım yardım için dayısına başvurdu. dayısının çiftliği vardı. Dayısı, "Okuma, gel çiftlikte çalış," dedi. R. Kırım kabul etmedi. Gündüz okula devam etti, akşamları dayısına gidip tütün işinde çalıştı, "pastal" yaptı. Yazları da okul tatil olunca dayısının çiftliğinde çalıştı. Sırtında taş taşımak dahil her türlü işi yaptı.

Ailenin iş durumunun bozulması R. Kırım'ın okulunu da etkiledi. Annesinin vefat ettiği yıl, ilk dönem iftihara geçmişken, ikinci dönem ikmale kaldı. İkmale de giremeyince, sınıfta kaldı. Ancak okulu bitirdi.

1944 yılında evlendi. Eşi Bursalıydı. kökenleri ise Artvinliydi. Aynı yıl askere gitti. Askerliğini yedeksubay olarak yaptı. Sınıfı, piyade tanksavardı. Muğla-Marmarış'te görevliydi. 1946 yılı sonlarında terhis oldu. Bursa'ya döndü.

Bursa'da PTT bir imtihan açtı. Girdi. Başarılı oldu. İlk 3 sıraya girenlerin Bursa Merkez'e tayinleri yapıldı. R. Kırım da ilk 3 kişi arasında olduğu için, Merkez Postanesi'nde memur olarak işe başladı. 10-15 gün çalıştıktan sonra kendisine bir tebligat yapıldı. Sınav günü 25 yaşını tamamlamadığı için sınavı iptal edildi. R. Kırım bu-

nun üzerine PTT Bölge Müdürü Baha Bey'e gitti. Durumu anlattı. Baha Bey de duruma üzöldüğünü, PTT'de birşey yapmasının mümkün olmadığını, ancak kendisini Sümerbank Merinos Fabrikası'na göndereceğini söyledi. Merinos Fabrikası Müdürü Drumuş Erginsoy'u arayarak durumu anlattı ve bir de kartını verdi.

R. Kırım bunun üzerine Sümerbank Merinos Fabrikası Müdürü'ne giderek durumunu anlattı. Boş memur kadrosu yoktu. İşçi kadrosuyla işbaşı yaptı. Önceleri malzeme ambarında çalıştı. Daha sonra gıda dağıtım servisine verildi. İlk işbaşı yaptığında brüt saat ücreti 15 kuruştı. Bu ücrette geçinilemiyordu.

R. Kırım, asker dönüşü Merinos'a girmeden önce Demokrat Parti'ye üye oldu. DP muhalefetteyken, önce Yıldırım Ocak Başkanlığına, daha sonra Yıldırım Bucak Başkanlığına seçildi.

R. Kırım, 1946 öncesinde Bursa'da işçi örgütlenmesi ve işçi eylemi hatırlamıyor.

1950 öncesinde Sümerbank Merinos Fabrikasında ücretler düşüktü. "İşçiler adeta daire şeflerinin emri altındaydı. Şeflerin astıkları astık, kestikleri kestikti. Bir kelimeyle işçi atılıyordu." Ancak işçilere çocuk parası, iş elbisesi, yemek verilirdi. Üstü teneli kamyonlardan bir de servis araçları vardı.

1950 yılına kadar memurlar için ayrı lojmanlar yoktu. Çok üst düzey yöneticiler için 5-6 lojman yapılmıştı.

1950 yılına kadar işyerinde ciddi bir mümessil işçilik seçimi olmadı. Hükümete yakın olanlar bu göreve getirildiler.

CHP döneminde bir keresinde Ramazan Güryüzü, Hasan Kurtmakas gibi bazı işçiler bir sendika kurmaya çalıştılar. Fabrika Müdürü aynı zamanda CHP Bursa İl Başkanıydı. Sendika kurmaya çalışan işçileri çağırdı. "Başvurunuzu geri alın. Alnınıza bir kızıl damga, komünistlik damgası vururum, yedi sülaleniz temizleyemez," dedi; işçileri işten atmakla tehdit etti. Başvuru böylece engellendi.

Bursa'da 1946 sonrasında Tekel İşçileri, Fırın İşçileri, Deri İşçileri sendikalar kurdu-

lar. Özel sektörde de İpekli Sanayi işçileri Sendikası kurulmuştu. Bu yıllarda Bursa'da sendikacılıkta adı en fazla duyulan kişi, Tekel İşçileri Sendikası'ndan Murat Parlakgün idi. M. Parlakgün, Bulgar göçmeniydi. CHP'liydi.

1950 öncesinde CHP'nin İstanbul'daki gibi sendika kurma girişimleri Bursa'da olmadı. Merinos Fabrikası'ndaki tavır, kendi kontrollerinde bir sendika kurmak yerine, işçilerin kuracağı sendikayı engellemekti. Bu yıllarda İstanbul İşçi Sendikaları Birliği ile de bir ilişki kurulmadı. Bursa'da 1947-1948 yıllarında Bursa İşçi Sendikaları Birliği oluşturuldu. Ancak bu Birlik faal değildi.

Bursa Merinos Fabrikası kurlurken ustaların çoğu Sümerbank'ın Hereke'deki fabrikasından getirilmişti. Fabrikada bu yıllarda çalışan 1200 dolayındaki işçinin büyük bir çoğunluğunun tek geçim kaynağı fabrikadan aldıkları ücretti. Ancak ücretlerin düşük olması nedeniyle, yaz aylarında kadın işçilerin bir bölümü fabrikadan ayrılır, daha yüksek ücret alabildikleri tütün işine giderler, kışın da fabrikaya geri dönerlerdi. 1947-1948 yıllarında bu kadın işçilerin brüt saat ücretleri 6 kuruştı; günde 48 kuruş alırlardı.

14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde işçilerin büyük çoğunluğu DP'ye oy verdi. CHP döneminde yaşanan baskılar ve sıkıntılar nedeniyle işçiler DP'ye yakınlık duyuyordu. "DP iktidara geçince işçi serbestle-di, sendika kuralım, dedik. İstek işçiden geldi. Biraz da biz zemin hazırladık. DP'nin sendika kurulmasına müdahalesi veya yönlendirmesi olmadı. İstek tamamıyla işçiden geldi."

23 Temmuz 1950 tarihinde Bursa Merinos Yünlü Sanayii İşçileri Sendikası kuruldu. Kurucular arasında DP'liler de, CHP'liler de vardı. Siyasi görüşlere göre bir ayrımcılık yapılmadı. 21 kurucu arasında Recep Kırım, Sait Mert, Hasan Ergün, Remzi Barlas, Recep Tecik, Hasan Kurtmakas, Faruk Tansal bulunuyordu. Kurucuların hemen hemen tümü, muhtelif bölümlerden ustaydı. Sendikacılığı bilen yoktu. Kurucular arasında göçmen azdı, çoğunluk yerliydi. Sendikanın kuruluşu sırasında idareden veya polisten bir baskıyla karşılaşmadı. Sendika kurulur kurulmaz, işçile-

rin tama yakını sendiakaya üye oldular. Aidat ayda 25 kuruştı. Elden toplanıyordu. Aidat toplamada önemli zorluklarla karşılaşılıyordu

Sendikanın ilk müteşebbis heyet başkanlığına Sait Mert getirildi. Ancak Sait Mert aşırı partizandı. "İşçi demokrata, sendika yönetiminin de hep demokrat olması gerekir," diyor, yönetime CHP'lilerin alınmasına karşı çıkıyordu. Bu nedenle, ilk genel kuruldan önce müteşebbis heyette yeni bir görev bölümü yapıldı, sendikaya siyasi ayrımların sokulmasına karşı çıkan Recep Kırım genel başkanlığa getirildi. Bundan sonraki yıllarda da bu anlayış sürdürüldü. R. Kırım'ın yönetim kurulunda daima hem DP'liler, hem CHP'liler yer aldı. Bu nedenle de, Sümerbank Merinos'ta siyasi görüşlere göre ikinci bir sendika hiç kurulmadı.

Genel seçimler sonrasında hükümetin değişmesinden sonra fabrika müdürü de değiştirildi. İşçiler genel seçimler sonrasında fabrika müdürüne karşı bir hareketlilik içindeydiler.

"Sendika kurulduktan sonra idare heyeti olarak yeni müdür Reşat Ağrıbozu'nu önce ziyaret edip kutladık. Daha sonra zam istedik" Bu görüşme sırasında Sendika Genel Başkanı Sait Mert, "işçi hakkını arayacağız, yoksa greve gideceğiz," dedi. Yeni Müdür bu sözlerle tepki gösterdi. Bunun üzerine Başkan Vekili R. Kırım söz aldı, işçinin sorunlarını özetledi, işçinin yaşamış olduğu baskıları anlattı. İlk iş olarak işyerinde işçilere insanca muamele edilmesini istediklerini söyledi. Daha sonra ücretlere zam istedi. Daha sonra da, fabrikanın yaptığı sosyal yardımlara ek olarak yeni yardımların yapılmasını talep etti. Makul isteklerle geleceklerini, makul zam isteyeceklerini söyledi. İyiniyetli isteklerine iyiniyetle karşılık verilmezse, toplulukla iş ihtilafı çıkaracaklarını belirtti. Sendika yüzde 25 oranında bir zam istedi. Ancak yüzde 10 zam verildi.

Bu tarihte Bursa'da özel sektörde örgütlü İpekli Sanayi İşçileri Sendikası vardı. Bursa Merinos Yünlü Sanayii İşçileri Sendikası yönetimi ile İpekli Sanayii İşçileri Sendikası yönetimi arasında görüşmeler yapıldı. 1951 yılında İpekli Sanayii İşçileri Sendika-

sı kendisini feshederek Bursa Merinos Yünlü Sanayii İşçileri Sendikası'na katıldı. Sendikanın adı da Bursa Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası olarak değiştirildi.

Bursa Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası 1951 yılından itibaren İşçi Sesi adıyla bir gazete yayınladı. 1947-1948 yıllarında kurulan ve "ismi var cismi yok" durumda olan Bursa İşçi Sendikaları Birliği de, Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası'nın katılmasıyla güçlendi. Recep Kırım, Bursa Birliği'nin ikinci başkanlığını ve başkanlığını yaptı.

Bu yıllarda Sendikanın genel kurulu tüm üyelerin katılımıyla her yıl toplanıyordu. Recep Kırım'ın genel başkanlığı yaptığı 1951-1957 döneminde her yıl miting gibi genel kurullar yapıldı. Üyelerin genel kurula katılımı en az yüzde 85 düzeyindeydi.

Bursa Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası Sümerbank Merinos işçileri için çeşitli kepler zam aldı. 1953-54 yıllarında ise bir de toplu iş sözleşmesi imzaladı. R. Kırım bu olayı şöyle anlattı:

"Önce işletme müdürü ile konuşarak genel zam talebinde bulunduk. İşletme müdürü, herkese seyyanen zam vermenin çeşitli sakıncaları olduğunu söyledi, iş değerlendirmesi yapılmasını ve iş ünvanlarına göre kademeli zam yapılmasını önerdi. Kabul ettik. Sendikadan da bu işlerden anlayan üyeler görevlendirildi. Ortak bir çalışmayla iş değerlendirmesi yapıldı. İş ünvanlarına göre yüzde 20 ile yüzde 100 arasında değişen oranlarda bir zam konusunda ön anlaşma sağladık. Daha sonra fabrika müdürünü ziyaret ettik. Fabrika müdürünün bu görüşmelerden haberi yoktu. Talebimizi ilettik. Makul buldu. İşletme müdürünü çağırarak, 'İş değerlendirmesi yapın' dedi. Bir hafta sonra çalışmayı bitirdik. Bizim üzerinde görüş ne yaptığımız ilk oranlardan bir parça indirim yapıldı. Sendika ve fabrika yöneticilerinin imzalarıyla ilk toplu iş sözleşmesi imzalandı. Bu toplu iş sözleşmesi ile aidatların bordrodan kesilmesi uygulamasına da geçildi. Sendikaya toplu para geldi. Fabrikada bayram yapıldı. Bu zamlarla özel sektördeki ücretleri geçtik."

İlk genel kuruldan sonra tüm üyeler ve aileleriyle birlikte Karapınar'a gidildi. Topluca piknik yapıldı, eğlenildi. Kazanlarla yemek pişirildi. Bu uygulama 4-5 yıl devam etti. Daha sonra üye sayısı artınca bu uygulama yavaş yavaş kalktı.

Sendika yıllarca biçki-dikiş kursu düzenledi. Bu kursun verdiği diplomalar Halk Eğitim tarafından da onaylanıyordu.

Bu yıllarda "işçinin sendikaya bağlılığı ve itimadı çoktu." R. Kırım da rakipsiz adaydı. 1951-1957 döneminde karşısına hiç aday çıkmaksızın genel başkanlığa seçildi. 1951 yılında yapılan 1. kongrede amatörüdü. 1952 yılında yapılan 2. kongrede profesyonel oldu. Bu kararı vermek kolay değildi, çünkü o zaman yürürlükte bulunan kanuna göre sendikacının teminatı yoktu. Seçimi kaybederse bir daha Merinos'a geri dönemiyebilirdi.

Sendika kuruluşun sonra bir süre kirada kaldı. Daha sonra 1954 yılında 80 bin biraya bir bina satın alındı. Binanın yenilenmesinden sonra 1955 yılında bu binaya taşınıldı. Günümüzde Teksif Bursa Şubesi bu binada faaliyet göstermektedir. Binanın satın alınması için işçiler 3-4 ay süreyle hafta tatilinde aldıkları yarım yevmiyelerini Sendikaya bağışladılar. Çalışma Bakanlığı'nın ceza paralarından da bir miktar yardım alındı.

1951-1952 yıllarında İşçi Sigortaları Kurumu'nun konut kredisinden yararlanılarak, Bursa Merinos işyerinde 107 ortaklı bir yapı kooperatifi kuruldu. Bursa Merinos'tan arazi alındı. İşçilerden çok az bir para alınarak evler bitirildi. R. Kırım bu yapı kooperatifinin de başkanıydı. İşçi Sigortaları Kurumu'ndan alınan kredinin yanı sıra, Sümerbank'tan da kredi kullanıldı.

1950'li yıllarda Sümerbank Merinos'ta ekonomacı vardı. Bu nedenle tüketim kooperatifine gerek duyulmadı.

R. Kırım'ın Teksif'in kurulmasında da önemli bir rolü oldu. Recep Kırım'ın İstanbul'daki Sümerbank Fabrikası'ndan Bahir Ersoy ile ilişkileri vardı. Bursadan Recep Kırım ile Fuat Besin ve İstanbul'dan Bahir Ersoy İstanbul'da bir görüşme yaptılar ve bir federasyon oluşturulması için Anado-

lu'nun dört bir tarafındaki Sümerbank fabrikalarında kurulu sendikaları birlikte ziyaret ettiler. Bu gezi 23 gün sürdü. Temaslar olumlu geçti. Sendikalar, İstanbul Tekstil Sendikası'na yetki verdiler, girişimi onayladılar. Teksif İstanbul'da kuruldu. Genel Başkanlığa Bahir Ersoy, 2. başkanlığa da Recep Kırım getirildi. Recep Kırım, 1957 yılında sendikacılığı bırakıncaya kadar bu görevi sürdürdü.

18 Şubat 1952 tarihinde Eminönü Halkevinde Teksif'in 1. genel kurulu toplandı. Bu genel kurula diğer kuruluşların temsilcileri de davet edildi. Bursa delegasyonu çok faaldi. Bursa delegasyonunun başkanlığını Recep Kırım yapıyordu. Bursa delegasyonu divana bir takrir vererek, bir konfederasyon kurulmasını görüşmek amacıyla Bursa'da Nisan ayında bir toplantı yapılmasını önerdi. Takrir kabul edildi. Bir heyet seçildi. 6 Nisan Pazar ve 7 Nisan Pazartesi günleri bir toplantının yapılmasına karar verildi. Toplantı Bursa Merinos Sanayi İşçileri Sendikası Genel Merkezi'nde yapıldı. Bursa İşçi Sendikaları Birliği de bu binadaydı.

TÜRK-İŞ'in kurulması, Bursa'da 6-7 Nisan günleri Bursa İşçi Sendikaları Birliği ve Bursa Mensucat İşçileri Sendikası'nın önderliğinde gerçekleştirilen bu toplantıda kararlaştırıldı. Bu toplantı hakkında Sayın Recep Kırım'ın 6 Nisan 1952 günü yazdığı yazı ekte sunulmaktadır.

Recep Kırım 1951-1957 döneminde aynı zamanda hem belediye meclisi üyesi, hem de il genel meclisi üyesiydi. 1956-1957 yıllarında DP merkez ilçe başkanlığını yaptı. 1957 seçimleri öncesinde önseçimlere girerek milletvekili adayı oldu ve Bursa'da DP'nin listesinden milletvekili seçildi. Bu yıllarda Bursa'da işçilerin büyük çoğunluğu DP'yi destekliyordu. İşçiler DP'de çeşitli kademelerde çalışıyordu. Halk, "milleti çarıktan ve çamurdan kurtaran DP'yi tutuyordu."

R. Kırım 27 Mayıs ihtilali sonrasında 40 gün Davutpaşa'da, 16 ay Yassıada'da kaldı. 1 yıl da Kayseri Cezaevi'nde yattı. Bu süre içinde işçilerden büyük destek gördü. Daha sonra sendikacılıkla doğrudan uğraşmadı. Politikaya Adalet Partisi ve Doğru Yol Partisi içinde devam etti.

TÜRK-İŞ'İN KURULUŞ TOPLANTISI

RECEP KIRIM¹

Bursa İşçi Sendikaları Birliği Başkanı
Bursa Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası Başkanı

6/Nisan /1952 pazar ve 7/Nisan/ 1952 pazartesi günleri Türk işçiliği tarihinin bir dönem noktasını teşkil ediyor. Çünkü bu tarihi günlerde Türk işçisinin en yüksek teşkilat kademesi olan milli işçi konfederasyonunun temelleri atıldı.

Hatırlarda olduğu veçhile; Teksif federasyonu kongresine davet edilen diğer federasyon ve birlik temsilcileriyle Teksif temsilcilerinin müştereken yaptıkları toplantıda şehrimizde yapılan bu tarihi toplantının zemini hazırlanmıştı. Konfederasyon karma komisyonuna Teksif'i temsilen iştirak eden delegelerden, şehrimiz birlik başkanı Recep Kırım, komisyona yaptığı bir teklifle tüzük üzerindeki görüşlerin Bursa'da yapılmasını rica etmiş, bu teklifi de memnuniyetle kabul edilmişti. Evvela 30 Mart'ta yapılmasına karar verilen toplantı, bir hafta tehir edilerek nihayet 6 Nisan pazar günü yapılmıştır. Bu münasebetle şehrimiz sendikalar birliği bir aydan beri hummalı bir çalışma ile bu tarihi güne hazırlanıyordu. Bu toplantıya memleketimizde mevcut üç federasyon, yedi sendikalar birliği ve mahalli federasyonu ile, Karabük ve Zonguldak sendikaları davet edilmiş bulunuyordu. Zonguldak hariç diğer teşekküller temsilcileri ile toplantıya katılmışlardır. Misafirler daha cumartesi gününden şehrimize gelmiş bulunuyorlardı.

Şehrimiz sendikalar birliği de güzel bir

programla bu tarihi günü canlandırmaya hazırlanmıştı.

Zafer alanındaki mensucat sendikasında ikamet etmekte olan birlik merkezi cumartesi gününden itibaren bayrak ve çiçeklerle süslenmişti. Programa göre; pazar günü saat 10.00'da birlik merkezinde toplanılacak, bando ile Atatürk anıtına çelenk konulacak, bilahare çalışmalarına başlanacak ve öğleyin de misafirlere Birlik tarafından bir yemek verilecek, ayrıca çalışmaların sonunda da Mensucat Sendikası atarafından misafirlere bir çay verilecekti.

Nitekim hazırlanan program gayet muntazam bir şekilde tatbik edildi. Pazar günü erken saatlerde misafir ve Bursalı işçiler yavaş yavaş Birlik merkezinde toplanmaya başladılar, bando da bu saatlerde binanın tarasında milli marşlar çalıyordu. Herkes neşe içinde bu mübarek günde kendi hislerine düşen kıvanca tatmaya çalışıyordu.

Nihayet Saat 10...

Büyük bir itina ve zevkle hazırlatılan çelenk caddeye iniyor. Caddede kesif bir kalabalık var, Çelenk önde, bando arkada ve kalabalıkta bandoyu takip ediyor. Bando milli marşlar çalarak ilerlerken onu takip eden kitlede büyük bir vekar ve hamaset duygularıyla müstağrak bir şekilde yürüyor.

Ulucami önünde kalabalık, bir sel haline geliyor hele kalabalığı iki sıra halin-

¹ Bu yazı Sayın Recep Kırım tarafından 6 Nisan 1952 tarihinde yazılmıştır.

de takip eden taksilerin devamlı çalan kornaları havaya taze bir canlılık veriyordu. Anıtın önüne gelen kalabalık, büyük bir sükunet havası içinde, Büyük Kurtancıya çelengini istiklâl marşı ile koymuş ve iki dakikalık bir saygı durumunda bulunmuştur. Bunu mütaakiben bandonun çaldığı (Dağ başını duman almış marşı ile birlik merkezine topluca avdet edilmiştir. Birlik binasında toplanan delegeler yerlerini aldıktan sonra, Birlik başkanı Recep Kırım kısa bir konuşma ile toplantıyı açmış ve delegelere hoş geldiniz diyerek günün ehemmiyetini belirtmiştir. Bu arada Tüzüğü hazırlayan Teksif temsilcilerine de teşekkür etmiştir.

Bilahere riyaset divanı seçimi yapılmış, Başkanlığa İsmail İnan, (İstanbul 1) ikinci başkanlığa Ömer Akçakanat (Ankara) Kâtipliklerde Adil Bugakaptan (İzmir) seçilmişlerdir.

Tüzük komisyonunun hazırladığı gündeme göre tüzüğün müzakeresine geçilmiştir. Evvela tüzüğün tümü okunmuştur. Maddelere geçilmeden evvel yemek paydosu yapılmıştır. Yemek merinos fabrikasında verileceği için yüz kişilik bir kafe halinde fabrikaya giderken yapı kooperatifinin işçiye yaptırdığı 60 ev mahalinde gezilmiş ve ondan sonra fabrikaya inilmiştir.

Yemek masaları çiçeklerle süslenmiş ve hazırlanış tarzında ince bir zevk eseri vardı. Yemekte Sayın Valimiz Cahit Ortaç, Bölge çalışma müdürü, müfettişleri ve iş bulma müdürü ile gazetecilerde hazır bulundular. Aynı zamanda kongreyi takibe gelen İşçi Millet Vekili, Ahmet Topçu ve Sigortada işçiler temsilcisi Rahmi Alp ve her gün gazetesi istihbarat şefi Erdoğan Mengüde yemekte hazır bulunuyordu. Yemek hitamında Sayın Valimiz Cahit Ortaç kısa bir konuşma ile, misafirlere hoş geldiniz diyerek böyle bir toplantının bursada yapılmasından duyduğu hazı, ifade etmiş ve toplantıya başarılar dilemiştir.

Öğleden sonra saat on beşte birlik merkezinde ikinci oturum açılarak müzakerelere devam edilmiştir. inci madde

üzerinde açılan görüşmeler sert münakaşalara yol açmış, maddenin reddi üzerine teksif ve akdeniz sendikalar birlik temsilcileri salonu terk etmişlerdir. Müzakerelere devam edilmişse de havanın elektrikli durumu nazarı itibare alınarak, toplantı ertesi gün saat 8/30'a tehir edilmiştir. Yalnız oturumun tadilinden evvel delegelerin teklifi ile şehrimiz birlik başkanı Recep Kırım'ın başkanlığı altında bir heyetin uzlaştırma vazifesini ifa etmeleri teklif edilmişti. Recep Kırım teksifçi arkadaşlarla uzun boylu istişareler yaparak ertesi gün kendilerinin müzakerelere iştirakini diğer arkadaşlarında yardımıyla temine muvaffak oldu.

Ancak ihtilaf mevzuu olan 5 inci madde bir takirle genel kurulda görüşülmek üzere tüzükte aynen kalması kabul edildi. Bundan sonra müzakereler gayet samimi ve anlayışlı bir hava içinde süratle inkişaf etti. Öğle tatili yapılmadan önce riyasete sunulan bir takirle sayın valimizi makamında ziyaret maksadıyla üç kişilik bir heyetin gönderilmesine karar verildi. Bu heyete Recep Kırım (Bursa) Mehmet İnhanlı (İstanbul) Seyfi Demirsoy (İstanbul) seçildiler. Ayrıca aynı gün müzakereleri takibe gelen İstanbul milletvekili İhsan Altınel ve işçi hakları gazetesi Kemal Sülker de heyete dahil olarak öğleden sonra saat 14 de valiyi makamında ziyaret ettiler. Bu ziyarete iştirak eden arkadaşları sayın valimiz büyük bir nezaketle karşılayarak kongreye ait görüş ve düşüncelerini kısaca izah ederek kongreye selam ve saygılarını göndermiştir. Öğleden sonra daha seri bir şekilde inkişaf eden müzakereler saat 16/30 da müspet bir şekilde neticelenmiştir. Kuruluş formalitesini ikmal ve kongreye zemin hazırlamak maksadıyla beş kişilik bir heyet seçilmiş bu heyetide daha ziyade İstanbullu arkadaşlar teşkil etmiştir. Bu heyet Başkanlığına (Ömer Akçakanat) (Ankara) Genel Sekreterliğine Şaban Yıldız (İstanbul) almışlardır. İlk genel kurul toplantısı 6 Eylülde İzmirde yapılacaktır. Bu suretle teşekkül eden Konfederasyonun Türk işçisine hayırlı olmasını temenni ederiz.

ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİNDE SON GELİŞMELER

NAMIK TAN

TÜRK-İŞ Araştırma Müdürü Yrd.

1980'li yıllardan itibaren Türk çalışma hayatı zor bir döneme girmiş, özellikle 12 Eylül hukuk anlayışı ile şekillenen Anayasa ve yasalar çeşitli yasak ve kısıtlamalar getirmiştir.

Çalışan kesimin daha fazla haksızlığa uğradığı son on beş yılda tüm göstergeler sermaye kesiminin lehine gelişmiştir. Bu dönemde sendikasılaştırma, taşeron ve kaçak çalıştırma girişimleri yaygınlaşmış ve örgütlenme önündeki engeller artmıştır.

Türk Endüstri İlişkileri Derneği tarafından yapılan 5. Ulusal Endüstri İlişkileri Kongresinde '**Küreselleşme, Rekabet Gücü ve Endüstri İlişkilerinde Dönüşüm**'ün çalışma hayatına etkileri tartışılmıştır.

İşçi, işveren, hükümet ve üniversite kesimlerinin katıldığı ve katkıda bulunduğu toplantıda farklı görüşler sergilenmiş, özellikle yeni dünya düzeninde emeği ile geçinenleri ciddi sorunların beklediği üzerinde durulmuştur.

Küreselleşen dünyada sosyal devlet anlayışının terk edilmek istendiği ve bu anlayışa paralel olarak politikalar izleyen Hükümetlerin yaklaşımlarına emeği ile geçinen kesimlerden tepkiler gelmeye başlamıştır. Örgütsüz toplum, güvencesiz çalışma koşulları, hak arama mücadelelerinin ideolojik ve çağ-

dışı olarak değerlendirilmesi ve sosyal güvenlik haklarının etkisiz bir yapıya getirilmesi şeklinde özetlenebilecek görüşlerden anlaşılmaktadır ki, kazanılmış hakların zayıflatılması veya ortadan kaldırılmasına çalışılmaktadır.

5. Ulusal Endüstri İlişkileri Kongresinde yapılan konuşmaların bir bölümünde küreselleşen dünyada demokratik ve katılımcılık konusunda ciddi sorunların varlığından söz edilmiş, bir yabancı uzman gelişmiş ülkelerde özellikle çalışabilecek nüfusun üçte birinin işsiz olmasını ciddi bir tehlike olarak değerlendirmiştir. Gayri Safi Milli Hasıla içinde bu ülkelerde önceki dönemlerde % 30'lik bir paya sahip olan sabit sermaye yatırımları, bugün % 15'lere düşmüştür.

Ülkemizde de çalışan kesimlerin sorunları göz ardı edilmiş ve hayat pahalılığı çekilmez bir noktaya gelmiştir. Hükümet, yeni kaynak paketlerinden söz ederken çeşitli mal ve hizmetlere yapmış olduğu zamlarla emeği ile geçinen kesimleri daha da yoksulluk çizgisine itmiştir.

Bunun yanında kazanılmış hakların korunması konusunda da olumsuzluklar yaşanmaktadır. Hükümet, zorunlu tasarruf konusundaki sendikaların taleplerini 'ideolojik' olarak değerlendire-

bilmekte ve % 3 işveren kesintisinin ücretlere eklenmesi yönündeki istekleri mühtesep hak olarak görmemektir.

Hükümet, Konut Edindirme Yardımı konusunda da 1995 yılı sonunda haksız bir karar almış ve bugüne kadar kesilen yardımların hak sahiplerince kullanılmasını engellemiştir.

Türkiye'de 1980 sonrasındaki dönemin büyük bölümünde ücret artışları hedeflenen enflasyona göre öngörölmüş ve gerçekleşen enflasyon genelinde daha yüksek çıkmasından dolayı da çalışanların gelirlerinde reel kayıplara yol açılmıştır.

Bu uygulama, 1994 sonrası yeniden yoğunluk kazanmıştır. 1997 yılı için Hükümetin açıklamaları da bu yöndedir. 1997 yılının daha da çetin geçeceği ve çalışan kesimi zorlu günlerin beklediği söylenebilir.

Önceki dönemlerde olduğu gibi, bu dönemde de Hükümet tarafından kamu sözleşmelerinin görüşölmesi aşamalarında KİT'ler ekonominin kamburu olarak kamuoyuna anlatılacak ve işçi ücretleri eleştiri konusu yapılacaktır. 1995 ve 1996 yılları rakamları KİTlerin karlı bir sürece girdiklerini göstermektedir. Bunun yanında son iki dönemde işçi ücretlerinde yarı yarıya varan bir reel azalmayı DPT çalışmalarından da görmek mümkündür.

Aslında KİTlerin iyi yönetilememesi ve yüksek faizlerle borçlandırılması sonucu bu dev kuruluşlar büyük zararlara uğratılmışlardır. 1989 yılına kadar karlı bir yapıda çalışan KİTler 1989 sonrası zararlı kuruluşlar konumuna getirilmiştir. Buradaki amaç, ekonomi-

nin kamburu olarak gösterilen bu kuruluşların özelleştirilmesine zemin hazırlamaktır. Devletin ekonomik alandan çekilmesi ve KİTlerin özelleştirilmesi savunulmuştur. Özelleştirme süreci ile birlikte sendikasıız çalıştırma ve işten çıkarmalar yaşanmıştır. 1997 yılı, özelleştirme taleplerinin kapsamı bakımından daha da baskıcı dayatmaların göröleceği bir yıl olabilecektir.

REFAHYOL Hükümetinin uygulamaları haksızlıkları önleme yerine çalışanlara yeni yeni yükler getirmektedir. Çalışanlar yeni yükleri ve haksızlıkları taşıyacak konumda bulunmamaktadırlar. Gelir dağılımı verilerinden de göröleceği gibi, bu ülkenin kaymağını yiyen sermaye kesimi ise, en karlı dönemini yaşamaktadır. Fedakarlık bu kesimden istenmelidir. SSK'nın gayrimenkullerini satmak, vergi ve prim alacaklarının faizlerini af etmek gibi politik kararları kabul edilir ve adil kararlar olarak görmek mümkün değildir. Bu yaklaşımlar kaynak yaratmak değil, kaynakları çar çur etmek olarak nitelendirilebilir.

Türkiye'de çalışan kesim reel olarak azalan gelirlerinin günün koşullarına göre artırılmasını talep etmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, işçi ücretlerindeki reel kayıp % 50'lere varmıştır. Bugünkü hayat pahalılığı karşısında işçi ücretlerinin yüksekliğinden söz etmek inandırıcı bir yaklaşım olamaz. İşçi sendikaları kamu toplu iş sözleşmeleri için bu kriterleri dikkate alarak tasarılarını hazırlamıştır. Burada önemli olan işçi sendikalarının haklı taleplerini gerçekçi bir yaklaşımla değerlendirmek ve toplu iş sözleşmeleri kısa sürede sonuçlandırmaktır.

ICFTU

"IMF ve Dünya Bankası Değişmeli"

ICFTU, Dünya Bankası ve IMF'nin, eğer ekonomik reformu, yoksullukla savaşacak ve çalışanların haklarına saygı gösterecek biçimde oluşturma taahhütlerinde duracaklarsa, çalışma şekillerinde esası değişikliklere ihtiyaçları olduğunu söyledi.

1-3 Ekim tarihlerinde Washington'da yapılan yıllık yönetim kurulu toplantısında ICFTU, iki kuruluşun gelişmiş ülkeleri ekonomik reform ve sosyal adalet yoluna sevk edecek yeni politik yaklaşımlara ihtiyacı olduğunu belirtti.

ICFTU'nun bu konudaki açıklaması şöyledir:

ICFTU ayrıca, bu iki kuruma, ağır borç altında olan ülkelerin borç krizlerine çözüm getirmeye çalışan yeni teklifleri desteklemeleri için çağında bulundu.

Yeni politik yaklaşım, global pazar kontrol altına alabilmek için hükümetlere yardımcı olmayı hedeflemeli, büyümeye, işsahası yaratmaya, dünya genelinde yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik öncelik vermelidir.

ICFTU, iş sahaları yaratmak ve yoksulluğu en aza indirmek için açık hedefler istemektedir. Ay-

nca sosyal programlara yapılan yatırımların yararlarının değerlendirilmesi için yeni kriter oluşturulması görüşündedir, böylece sağlık ve eğitim alanlarına yapılacak yatırımlar bütçe kesintilerine hedef olmak yerine birinci derecede önceliğe sahip olacaktır.

Birçok ülkede yapısal düzenleme programları politik krizlere yol açmıştır. Bu durum özellikle hükümetlerin sendika gibi temsilci örgütlere danışmada başarısız olduğu devletlerde ekonomik ve demokratik ve demokratik gelişmeye engel olmuştur.

ICFTU, Dünya Bankası ve IMF'yi özelleştirmeye ve özel sektör gelişimine daha fazla önem vermekle suçlamaktadır ve onlara kamu sektörü reformu için daha başka yollar araştırma çağrısında bulunur.

Devlete ait teşekküller satıldığında sendikalara ve çalışanlara danışılmalı ve yeni işyeri sahibih çalışanların haklarına saygı göstereceğinden emin olunmalıdır.

Bu iki kurumun baskılarından ötürü kamu harcamalarında bütçe kesintileri olmuş bu da sosyal güvenlik sistemlerinin zayıflamasına sebep olmuştur.

Malezya

Malezya Sendika Kurulu Başkanı Zainal Rampak 21 Ekim tarihinde, hükümetin, işverenlerin çalışana ayda asgari 238 Dolar ödemesini zorunlu kılacak bir kanun sunması gerektiğini belirtti.

Malezya Sendika Kurulu Sarawak Bölgesi Delege Konferansında, Zainal bu tür bir yasanın milyonlarca çalışanın yararına olacağını ve yeni ücretlerin ülkenin hızlı sanayileşmesiyle aynı çizgide olması şart olduğunu belirtti.

Zainal ayrıca bölgelerde yürürlükte olan değişik çalışma kanunlarına değindi ve bunların standart hale getirilmelerinin gerektiğini vurguladı. Sendika ilgili yetkililerle bu ay görüşecek.

Singapur

Çalışma Bakanı Lee Boon Yang, 28 Ekim tarihinde Parlemantoda bu yıl Haziran ayı itibariyle 39.700 bayanın part-time ve zaman açısından esnek işlerde çalıştığını belirtti. Bu tür işlerde çalışan 59.000 kişinin üçte ikisini ve toplam bayan çalışma gücünün % 5.5'ini oluşturmaktadır.

Çalışma Bakanı, Çalışma Bakanlığının ve Standartlar Kurulunun part-time çalışanlar için iş alanı yaratma yollarını işverenlerle birlikte araştırdıklarını da ekledi.

Bakan, "Uzun dönemde aynı zamanda hem aile gelirlerine yardımcı olacak hem de ev işleri sorumluluklarını yerine getirmelerini mümkün kılacak işler oluşturarak çalışma gücüne birçok evli bayanı dahil etmeyi umuyoruz" dedi.

Filipinler

Çocukların Refahı Konseyi yetkilisi 1995 yılında Ulusal İstatistik Şubesi tarafından derlenen rakamları ifşa etti. Bu bilgilere göre ülkede 3.7 milyon çocuk işçi bulunmakta. Ulusal İstatistik Şubesinin 1990 yılında yaptığı çalışmada bu rakam 2.2 milyondur.

Yetkili, ayrıca 1995 anketinde 2.2 milyon çocuğun kimya sanayisi, derin su balıkçılığı, maden ve taş ocakları gibi tehlikeli koşullarda çalıştığını ekledi.

Konsey, 1995 yılında sosyal refah departmanına rapor edilen çocuk suistimali vakalarının 3040'a çıktığını, 1994 yılında rapor edilen 1644 vakaya karşı % 46 oranında artış olduğunu beyan etti.

Hindistan

Bir milyon Hindistan telefon ve posta çalışanları 23 Ekim tarihinde ücret ihtilafından dolayı ulusal çapta grev başlattılar. Ulusal Telekom Çalışanları Federasyonu, hükümetin normal aylık ücretlerin dışında yıllık ikramiye talebini kabul etmediği takdirde protestonun devam edeceğini belirtti.

Ulusal Telekom Çalışanları Federasyonu Genel Sekreteri, çalışanların, hükümetin demiryolu çalışanlarının ikramiyelerini yenilerken telekomünikasyon sektörünü unuttuğundan ötürü üzgün olduklarını söyledi.

Komünikasyon Bakanı, hükümetin, çalışanların taleplerine katıldığını fakat 14 gün önceden kendilerine haber verilmediği için grevin yasal olmadığını belirtti.

SAĞLIK-İŞ OKUL YAPTIRIYOR



T. Sağlık-İş Sendikası Ankara'da 18 derslikten oluşan bir okul yaptırıyor. Okulun temeli 17 Kasım 1996 günü Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından atıldı.

Cumhurbaşkanı Demirel törende yaptığı konuşmada alintieri ve el emeğinin, ülke kalkınmasında önemli bir yer tutan eğitim kurumlarının harcında kullanılmasının değerine işaret

ederek, "Çalışanlar, günlük nzkından keserek, bu okulu yaptırarak alıcenaplığını göstermiştir" dedi.

Törende bir konuşma yapan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral de konuşmasında "Bu okullarda, demokratik, laik, sosyal hukuk devletinin ilkeleri öğretilecek, milletini seven, halkını seven genç nesiller yetişecektir." dedi.



EMEK FİLMİ ÇEKİLİYOR

"TÜRK-İŞ ve bağlı sendikaların katkılarıyla oluşan "Emek" filminin çekimleri sürüyor.

F. Ahmet Akıncı'nın senaryosunu yazıp yönettiği filmde Fikret Hakan, Murat Soydan, Levent İnanc, Gülsen Tuncer ve Mesut Mertcan gibi birçok sinema ve tiyatro sanatçısının yanında sinema emekçileri de rol alıyor.

Filmin İstanbul çekimleri Petrol-İş salonunda yapıldı. Zonguldak'ta ise çekimlere devam ediliyor. Aralık ayı içinde gösterime girmesi beklenen filmde bazı sendikacılar da rol alacak.

TÜRK METAL'DEN DANIŞTAY'A BAŞVURU

Türk Metal Sendikası, Bakanlar Kurulu'nun "Bazı Ticari ve Şahsi Mahiyette eşyanın Bedelsiz İthaline İlişkin Ek Kararı'nın iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle Danıştay'a dava açtı.

Dava dilekçesinde kararın, 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın hedeflerine aykırı olduğu, Başbakanlığın "üretim, istihdam ve ihracatın artırılması"na yönelik genelgesi ile çeliştiği, Türkiye'nin AT karşısındaki çıkarlarına aykırı olduğu ve tüketici haklarına zarar verdiği gibi 14 gerekçe ileri sürüldü.

Laik-Antilaik tartışmasının boyutları giderek arttığı ve ülke gündemine yepyeni konular öncelikle getirildiği için çalışma hayatımızla ilgili tezgahlar, kurulmak istenen kapılar şimdilik suture gerisinde duruyor! veya sırası gelince piyasaya sürülmek üzere bekletiliyor!

Yıllardır tartışma konusu haline getirilen ve sonunda üzerinde işçi - işveren - hükümet üçlüsünün mutabık kalarak bundan sonra bu konu artık tartışılmayacak diye karar bağladıkları bazı konular bile temcit pilavı gibi ısıtmak üzeredir! Ben bu yazımda bu konulardan sadece birisine dikkatleri çekmek ve ilerde Türk Sendikacılığını zarafa uğratmak istidadında bulunan bir konuyu irdelemek istiyorum.

Türk İşçi Hareketinin yıllardır üzerinde durduğu veya durmak zorunda bırakıldığı hassas konulardan bir tanesi temsil gücü açısından sendikacılığımızda BARAJ sorunudur. Uluslararası çalışma teşkilatının sözleşme ve tavsiye kararlarından işlerine geleni dilediği biçimde yorumlayanlar, bu kuruluşu neredeyse egemenliğimizin üstüne çıkartıp oturtanlar, aslında ILO Ana Sözleşmesinin Milli Anayasalarla ilgisini görmezlikten gelenlerdir. Baraj işide öyledir.

Ülkeler kendi ihtiyaçlarına istikrar sağlamak arzularına göre belli bir baraj miktardan belirleyerek bu baraj aşamayanların toplu iş sözleşmesi yapamayacaklarını yasal hükme veya sözleşmelerin genel yapısı içine hüküm olarak koyarlar. ICFTU kısa adı ile bildiğimiz Hür Dünya İşçileri Sendikaları Konfederasyonu'nun merkezi Brüksel'dedir ve Belçika'da ELLİBİN üyeyi temsil edemeyen sendikalar toplu iş sözleşmesi yapma yetkisini kazanamazlar!

Oniki Eylül'den önceki Tür-



İSTİKRAR ARARKEN!..

kiye'yi hatırlayınız. Bir taraftan siyasi istikrarsızlık, diğer taraftan ekonomik istikrarsızlık, kamplaşmalar, guruplaşmalar, aşırı ideolojik yan tutmalar ve sonuç itibarıyla de bir iç kavga'nın eşiğine getirilmiş bulunan güzel ülkemiz! Demokrasi hiç kuşkusuz dünya üzerinde bulunup yürür-lükte olan rejimlerin en iyisidir. İnsan hak hürriyetleri ancak demokrasi sayesinde korunup geliştirilebilir. Ne varki demokrasi başıbozukluk, ni-

zamsızlık, disiplinsizlik değildir. Demokrasilerde kişilerin veya sivil toplum örgütlerinin hürriyetleri bir değerinin sınırı bitince başlar! Kaos haline gelmesi istenilen hürriyet anlayışı gelişmiş toplumların hiç birisinde yoktur.

Gelişmiş toplumlarda kılık ve kıyafet açısından dilediğini giyme kurkusuz serbesttir. Ancak bu serebestlik devleti ve devleti geçmişte kuranlara karşı ortak sembol işaret olarak kullanılıp tedhiş aracı haline getirilemez.

TÜRK-İŞ topluluğu kurduğu günden bugüne Atatürk ilke ve inkılaplarını kendisine rehber edinmiştir. Çağdaş medeniyet düzeyine ancak bu yolla ulaşılacağına samimiyetle inanmıştır. Aslında dil, din, mezheb ayrılığı gözetmeyen hür sendikacılık hareketi mensupları arasında siyasi yapılanma farkı da gözetmez. Emeğin en yüce değeri olduğu inancı ile emeğin savunuculuğunu yapan işçi hareketi işçileri bölme, parçalama ve onları kendi siyasi çıkarları için alet etme düşüncesinde olan siyaset yöneticilerine karşı da amansız mücadele verir. Yakın geçmişte TÜRK-İŞ Genel Başkanı Sayın Meral ile çalışma arkadaşlarının sıfır zım karşısında verdikleri mücadele bunun en tipik örneğidir.

Sözleşme yetkisi konusunda aranan % 10 barajı milli bir mutabakat temin etmiş idi. Şimdi bunu kaldırmak isteyenler siyasi iktidarı hürriyetler adına arkalarına almış görünüyorlar. Yetki ihtilaflarını körükleyecek, aylarca yıllarca işçileri sözleşmesiz bırakmaya sebep olabilecek bir tehlike kapıyı çalmaktadır. Bu yetki de barajı kaidir. Şimdiden böylesi bir davranışa fırsat vermemek gerektiğine inanıyor ve sendikacı dostlarını tedbir almaya davet ediyorum. Sonra vakit geç kalmasın!..

KASIM'96 GIDA HARCAMASI...

- **Ekmek fiyatlarına yapılan müdahale de mutfağı rahatlatamadı.**
- **Dört kişilik ailenin Kasım'96 ayında yapması gereken gıda harcaması tutarı 21 milyon liraya ulaştı.**

- **Gıda maddeleri fiyatları da benzin, elektrik, su gibi otomatiğe bağlandı.**
- **Kasım ayında meydana gelen yüzde 4.4'lük artış aile bütçesine 878 bin lira ek yük getirdi.**

Son dönemde otomatiğe bağlanmanın da ötesinde sık sık petrol ürünlerine yapılan zamlar yanı sıra elektrik, su, doğalgaz gibi temel girdilere periyodik olarak yapılan zamlar gıda fiyatlarını olumsuz etkiliyor.

Günlük yaşamın ayrılmaz bir yönünü oluşturan fiyat artışları, özellikle dar ve sabit gelirli geniş halk kesimlerinin sürdürmeye çalıştığı yaşam mücadelesini giderek zorlaştırıyor. Gıda dışında yapılması zorunlu harcamaların bugünkü koşullarda ulaştırı boyut, zaten bir ailenin dengeli ve yeterli beslenebilmesi için bütçesinden yeterli harcamaya tutan ayırmasına imkan vermemektedir. Bu durumda toplumun büyük bir çoğunluğunu oluşturan kesim, sağlıklı beslenme değil ancak yaşamalarını sürdürebilecek beslenmeyi gerçekleştirmek zorunluluğuyla karşı karşıya kalmaktadır.

TÜRK-İŞ ARAŞTIRMA MERKEZİ tarafından çalışanların yoğun olarak alış-veriş yaptıkları yerler dikkate alınarak sürekli olarak yapılan piyasa belirlemeleri, aile bütçesinde önemli bir ağırlığa sahip olan gıda harcaması tutarının artmaya devam ettiğini göstermektedir.

Yapılan çalışmaların sonuçlarına göre:

* Dört kişilik ailenin sağlıklı beslenmesini sağlayacak gıda maddelerini satın almak için yapılması gereken harcamaya tutarı bir önceki aya göre % 4.4

artışla 20 milyon 948 bin liraya ulaştı.

* Gıda harcaması yönünden Kasım'96 ayında yaşanan en önemli gelişme, Koalisyon Hükümeti'nin ekmek fiyatlarına yaptığı müdahale oldu. Bu ayın başında ekmeğe yüzde 20 oranında yapılan zam ile 18 bin liraya satılmaya başlanan 250 gram ekmek, yapılan müdahale ile yeniden eski fiyatından satılmaya başlandı.

* Kasım ayının ikinci yarısında ekmek fiyatlarına yapılan müdahale ile 20 milyon 948 bin lira olarak hesaplanan aylık gıda harcaması tutarı, ekmeğin zamlı 18 bin liradan satılması durumunda, 21 milyon 180 bin lira olacaktı. Ekmek fiyatı değişmeden 15 bin liradan satılmaya devam edilseydi, bu durumda söz konusu aylık gıda harcaması tutarı 20 milyon 546 bin lira düzeyinde kalacaktı.

* Ekmek gıda harcaması kalıbı içinde önemli bir ağırlığa sahiptir. Ekmek fiyatındaki 3 bin liralık değişimin aile bütçesinde 634 bin lira civarında fark meydana getirdiği dikkate alınırsa

dar ve sabit gelirli olarak açısından sorunun taşıdığı önem ortaya çıkmaktadır.

Aşağıdaki tabloda, bilimsel veriler esas alınarak farklı yaş grupları itibarıyla oluşturulan gıda harcaması kalıbına göre, dört kişilik ailenin Kasım'96 ayında yapılması zorunlu asgari harcamaya tutarı, bir önceki ay ve bir önceki yılın aynı ayı itibarıyla aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Araştırmaya temel oluşturulan aylık gıda harcaması kalıbı içindeki bazı temel maddelerin fiyatları bir önceki aya göre şöyle olmuştur: **Ekmek fiyatlarına müdahale edilip düşürülürken un fiyatları % 10.8 oranında artmıştır.** Bunun yanı sıra et % 3.7, peynir % 6.1, yumurta % 5.9 oranında artış göstermiştir. Harcaması kalıbı içinde önemli ağırlığı olan sebze ve meyve fiyatlarında ise mevsim koşullarına bağlı olarak değişiklik gözlenmiştir. Sebze fiyatları bir önceki aya göre ortalama % 16.6 oranında artış gösterirken, meyve fiyatları ortalama % 19.7 oranında gerilemiştir.

DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AYLIK GIDA HARCAMASI (TL.)

	Kasım'95	Ekim'96	Kasım'96
Yetişkin kişi	4.404.000.-	6.806.000.-	7.142.000.-
Yetişkin kadın	2.619.000.-	4.225.000.-	4.414.000.-
15-19 yaş grubu çocuk	3.373.000.-	5.532.000.-	5.772.000.-
4-6 yaş grubu çocuk	2.021.000.-	3.507.000.-	3.620.000.-
	12.417.000.-	20.070.000.-	20.948.000.-

EKONOMİK GÖSTERGELER

EKONOMİK BÜYÜME

(1987 Yılı Sabit Fiyatlarıyla)

	1994	1995	1996
GSMH (Yıllık)	-6.1	8.0	-
GSMH (Birinci çeyrek)	4.1	-0.3	12.2
GSMH (İkinci çeyrek)	-9.7	12.6	8.6
GSMH (Üçüncü çeyrek)	-8.7	10.0	5.4
GSMH (Dördüncü çeyrek)	-6.9	8.0	

DIŞ TİCARET DENGESİ (Ocak-Mart, mn\$)

İhracat	-2.098	-3.951	
İthalat	4.756	5.502	
İhracat / İthalat (%)	-6.854	-9.453	
	69.4	58.2	

CARİ İŞLEMLER DENGESİ

(Ocak-Mart; milyon \$)

428 -718

BÜTÇE DENGESİ

(Ocak-Eylül; trilyon TL.)

-86 -751

Gelirler

953 1.822

Harcamalar

1.039 2.573

İÇ BORÇ STOKU (Trilyon TL.)

(1994 ve 95 yılsonu; 1996 Ekim)

799 1361 2891

DIŞ BORÇ STOKU (Milyon \$)

(1994 ve 95 yılsonu; 1996 Eylül)

65.601 73.278 75.757

FİYAT ARTIŞI (Yüzde)

(Kasım itibarıyla yıllık)

DİE Toptan

137.0 68.9 85.7

DİE Tüketici

119.7 81.5 80.4

TÜRK-İŞ GIDA ENDEKSİ (Kasım itibarıyla)

Aylık Gıda Harcaması (Bin TL.)

6.816 12.417 20.948

Yıllık Değişim (yüzde)

134.6 82.2 68.7

Aylık Değişim (yüzde; Ekim/Eylül)

6.8 3.6 4.4

PARASAL BÜYÜKLÜKLER (Milyar TL.)

30 Aralık

29 Aralık

25 Ekim

1994

1995

1996

Emisyon

120.212

223.934

368.967

Para Arzı (M3)

681.208

1.353.195

2.555.880

Toplam Mevduat

557.499

1.119.755

2.164.802

Kredi Stoku

714.497

1.567.991

2.702.756

Döviz Mevduat Hesabı (Milyon \$)

28.122

37.105

39.892

Yurtici DTH (Milyon \$)

16.365

22.195

24.253

Döviz Rezervi (Milyon \$)

7.065

12.391

17.242

ZORUNLU TASARRUF BAKİYESİ

(1996; milyar TL.)

31 Temmuz

31 Ağustos

30 Eylül

428.258

452.918

474.655

TASARRUF ARAÇLARI GETİRİSİ (Ocak-Eylül)

ABD Doları (yüzde)

60.7

Hazine Bonosu (3 ay vadeli; yüzde)

110.1

TÜRK-İŞ VE BAĞLI SENDİKALAR

TÜRK-İŞ Genel Bşk.: BAYRAM MERAL Bayındır Sokak No: 10 ANKARA Tel: 433 31 25 (4 hat) Fax: 433 68 09 - 433 85 80 - 432 56 60		18	DOK GEMİ-İŞ Genel Bşk.: NAZIM TUR Küçükpiyalı Paşa Mah. Kızılay Meydanı No: 24/26 Tel: 237 25 90 (5 Hat) Kasımpaşa / İSTANBUL Fax: 237 39 89	14
1	TARIM-İŞ Genel Bşk.: SABRİ ÖZDEŞ Bankacı Sokak No: 10 Tel: 419 04 56 (6 Hat) Kocatepe / ANKARA Fax: 419 38 47	01	TÜRKİYE YOL-İŞ Genel Bşk.: BAYRAM MERAL İstanbul Cad. No: 58 İskitler / ANKARA Tel: 342 22 40-51 Fax: 341 27 05	15
2	ORMAN-İŞ Genel Bşk.: SELAHATTİN GÜNGÖR Ataç Sok. Selam Ap. No: 1/5-10 Tel: 431 28 96 Yenşehir / ANKARA Fax: 434 12 67	01	TES-İŞ Genel Bşk.: MAHMUT ÖZONUR Meriç Sok. No: 23 Beştepe / ANKARA Tel: 212 65 10 (20 Hat) Fax: 212 65 52	16
3	TÜRKİYE MADEN-İŞ Genel Bşk.: H. HÜSEYİN KAYABAŞI Strasburg Cad. 7 / 4-5 Sıhhiye / ANKARA Tel: 231 73 55-56-57 Fax: 229 89 31	02	TEZKOOP-İŞ Genel Bşk.: MUSTAFA BONCUKLU Üçyıldız Cad. No: 29 Subayevleri - ANKARA Tel: 318 39 79-86 Fax: 318 39 88	17
4	GENEL MADEN-İŞ Genel Bşk.: ŞEMSİ DENİZER Mithatpaşa Cad. Okul Sokak Tel: (372) 251 32 04 ZONGULDAK Fax: 253 66 35	02	TÜRK KOOP-İŞ Genel Bşk.: AHMET BALAMAN İzmir Cad. Fevzi Çakmak Sokak 15/11 Fax: 229 58 36 Tel: 230 08 55 - 229 44 80 Yenşehir / ANKARA	17
5	PETROL-İŞ Genel Bşk.: BAYRAM YILDIRIM Altunizade Mah. Kuşbaşı Sok. No: 25 Tel: (216) 391 66 67 Üsküdar / İSTANBUL Fax: 391 66 78	03	TÜMTİS Genel Bşk.: SABRİ TOPÇU İnkılap Caddesi No: 35/1 Aksaray/İSTANBUL Tel: (212) 530 07 43 Fax: 588 26 20	18
6	TEKGIDA-İŞ Genel Bşk.: ORHAN BALTA 4. Levent Konaklar Sokak Tel: (212) 264 49 96-97-98 Levent / İSTANBUL Fax: 278 95 34	04	DEMİRYOL-İŞ Genel Bşk.: ENVER TOÇOĞLU Necatibey Cad. Sezenler Sokak 5/4 Tel: 231 80 30-31 ANKARA Fax: 231 80 32	19
7	ŞEKER-İŞ Genel Bşk.: ÖMER ÇELİK Karanfil Sokak 59 Bakanlıklar / ANKARA Tel: 418 42 73-74 - 418 19 88 Fax: 425 92 58	05	TÜRKİYE DENİZCİLER Genel Bşk.: TURAN UZUN Rıhtım Cad. Denizciler Sokak No: 7 Tel: 244 48 38 - 249 56 29 Tophane / İSTANBUL Fax: 244 52 21	20
8	TEKSİF Genel Bşk.: ZEKİ POLAT Ziya Gökalp Cad. Aydoğmuş Sokak No: 1 Tel: 431 21 70-71-72-73 ANKARA Fax: 425 78 26	06	HAVA-İŞ Genel Bşk.: ATILAY AYÇİN İncirli Cad. Volkan Apt. 66/1 Fax: 571 90 51 Tel: (212) 660 14 95 - 99 Bakırköy / İSTANBUL	21
9	DERİ-İŞ Genel Bşk.: YENER KAYA Gençtürk Cad. 17/3 Birlik İşhanı Fax: 528 62 07 Tel: 522 19 89 - 526 28 65 Aksaray / İSTANBUL	07	LİMAN-İŞ Genel Bşk.: HASAN BİBER Necatibey Cad. Sezenler Sokak 4/5 Tel: 231 74 18 Fax: 230 24 84 Sıhhiye / ANKARA	22
10	AĞAÇ-İŞ Genel Bşk.: GÜRAL ERÇAKIR Necatibey Cad. No: 20/22-23 Tel: 229 53 95 - 229 08 27 Fax: 231 52 19 Sıhhiye / ANKARA	08	TÜRKİYE HABER-İŞ Genel Bşk.: CENGİZ TEKE Kültür Mah. Yüksel Cad. No: 38 Tel: 431 90 44-45 Yenşehir / ANKARA	23
11	SELÜLOZ-İŞ Genel Bşk.: MİTHAT SARI Ankara Cad. İpek Apt. No: 87 Tel: (262) 321 18 99 İZMİT Fax: 321 34 51	09	SAĞLIK-İŞ Genel Bşk.: MUSTAFA BAŞOĞLU Hedef Sok. No: 5 Tel: 231 80 45 Fax: 230 23 96 Anıttepe / ANKARA	24
12	BASIN-İŞ Genel Bşk.: ALİ EKBER GÜVENÇ Hanımeli Sokak No: 26/6-7 Tel: 230 29 08 - 229 85 65 Fax: 229 43 15 Sıhhiye / ANKARA	10	TOLEYİS Genel Bşk.: CEMAL BAKINDI İnebey Mh. Küçük Langa Cd. No: 16/18 Kat. 1 Bilir İş Merkezi Tel: 530 73 82 - 585 52 07 Aksaray / İSTANBUL Fax: 530 72 99	25
13	BASİSEN Genel Bşk.: METİN TIRYAKIOĞLU İstiklâl Cad. 311 - Mısır Han Kat: 4 Oda: 15 Tel: (212) 251 99 00 Galatasaray / İSTANBUL Fax: 252 38 35	11	TÜRK HARB-İŞ Genel Bşk.: İZZET ÇETİN İnkılâp Sokak 20 Kızılay / ANKARA Tel: 417 50 97-98-99 Fax: 417 13 64	26
14	BASS Genel Bşk.: TURGUT YILMAZ Menekşe 2 20/19 Tel: 418 89 09 - 418 49 57 Fax: 418 36 93 Kızılay / ANKARA	11	TGS Genel Bşk.: ZİYA SONAY Basın Sarayı Kat: 2 Fax: 511 48 17 Tel: (212) 514 06 94-96 Çağaloğlu / İSTANBUL	27
15	TÜRKİYE ÇİMSE-İŞ Genel Bşk.: TAMER ERALAN Esat Cad. No: 43 Tel: 419 58 30 - 34 Fax: 425 13 35 Küçükesat / ANKARA	12	TÜRKİYE BELEDİYE-İŞ Genel Bşk.: EFENDİ GÜVERCİN Yeni Selim Paşa Sokak No: 62 Tel: 513 82 54-55-56 Fax: 513 93 68 Aksaray / İSTANBUL	28
16	KRISTAL-İŞ Genel Bşk.: MUSTAFA BAĞÇECİ Kazancı Yokuşu, Ağacırağı Sokak No: 3 Daire: 10 Tel: (212) 251 95 77 (3 Hat) Taksim / İST. Fax: 251 95 79	12	TÜRK-SEN Genel Bşk.: ÖNDER KONULOĞLU A. Şehit Mehmet R. Hüseyin Sokak Tel: (0.392) 227 24 44 Fax: (0.392) 228 78 31 Lefkoşe / KKTC	
17	TÜRK-METAL Genel Bşk.: MUSTAFA ÖZBEK Akıncılar Sokak No: 14 Tel: 231 79 40 (4 Hat) Maltepe / ANKARA Fax: 229 77 14	13	HÜR-İŞ Genel Bşk.: ÖZAY ANDIÇ 21 Okullar Yolu Kızılay Mah. Tel: (0.392) 228 24 56 Fax: (0.392) 228 64 31 Lefkoşe / KKTC	